

IV. Finansal Kesim

Mevcut Rapor döneminde kredi arz ve talep koşullarında kaydedilen iyileşmeyle kredi büyümesi önemli artış sergilemiştir. Özellikle koronavirüs salgını öncesi dönemde tüketim artışı kaynaklı talebin yanı sıra düşen faiz oranları ve genişleyen likidite imkânlarının arz koşullarını desteklemesiyle TL krediler öncülüğünde gözlenen kredi genişlemesi sektör geneline yayılmıştır. Bireysel kredilerde yaşanan hızlı artış nedeniyle kredi arzının üretim ve verimlilik odaklı sektörlerle yönelmesi için ZK uygulamasında selektif sektörlerle kullanılan kredilerin teşvikten yararlanma kriterindeki rolü artırılmıştır. 2020 yılı Mart ayının ortasından itibaren koronavirüs salgınıyla ilişkili dolaşım kısıtlamaları hizmet sektörü başta olmak üzere iktisadi faaliyeti önemli ölçüde zayıflatmıştır. Söz konusu gelişmelerin kredi piyasasında oluşturduğu risklerin azaltılmasına yönelik olarak kamu otoriteleri tarafından koordineli politika adımları atılmıştır. Alınan likidite önlemleri finansmana erişimin kesintiye uğramasının önüne geçmiştir. Ayrıca, kredi kanalının işlerliğinin artırılması amacıyla devreye alınan reel kesim ve hanehalkına yönelik kredi destek paketleri kredi büyümesini tekrar ivmelendirmiştir.

Büyüme dinamiklerinin aktif kalitesine gecikmeli yansımaları ve BDDK'nın mali bünye değerlendirme çalışmaları sonucu TGA hesaplarına geçen bakiyeye birlikte TGA oranı 2019 yılının Aralık ayında yüzde 5,4 seviyesinde zirveye ulaşmıştır. Mevcut Rapor döneminde iktisadi faaliyetlerdeki toparlanmaya ek olarak bireylerin ve firmaların ödeme gücündeki iyileşmelerle birlikte TGA oranı gerileme sürecine girmiştir. Salgınla birlikte hanehalkı ve şirketlerin gelir ve nakit akışlarının zayıflamasıyla ticari bankalar ve kamu otoriteleri tarafından atılan adımlar salgının sektörün aktif kalitesine olan etkisini sınırlamaktadır.

Salgın nedeniyle küresel piyasalarda yaşanan oynaklıklar, 2020 yılı Mart ayının ikinci yarısında bankacılık sektörünün likidite görünümüne ilişkin riskleri ön plana çıkarmıştır. Ancak Fed başta olmak üzere gelişmiş ülke ve GOÜ merkez bankalarının aldığı önlemler küresel likiditeye erişim zorluğunu azaltmış, salgının ülkemizde görülmesi ile TCMB tarafından atılan adımlarla sektörün yurt içi likidite imkânları artmış, bankaların TL ve döviz likidite yönetimleri desteklenerek finansal istikrara katkı sağlanmıştır. Mevcut Rapor döneminde TL mevduat güçlü artışını sürdürerek sektörün çekirdek dışı fonlama kaynaklarına olan talebini azaltmıştır. Politika faizindeki indirimler sonrası TL fonlama maliyetindeki düşüş, sektörün yurt içinden sağladığı fonlamanın payının artmasında etkili olmuştur. Bu durum, yurt içi piyasaların derinleşmesine ve sektörün yurt dışı oynaklıklara karşı duyarlılığının sınırlanmasına katkıda bulunmuştur. Bankaların para takası yoluyla sağladığı TL fonlama ise TCMB ve BDDK tarafından atılan adımlar sonrası bir önceki Rapor dönemine kıyasla yurt içinde ve daha uzun vadelerde yoğunlaşmaktadır. Sektörün yurt dışı borç bakiyesi, zayıf seyreden YP kredi talebi ve kredi büyümesinin TL ağırlıklı olması nedeniyle azalan YP fonlama talebine bağlı olarak düşmeye devam etmiştir. TL fonlama maliyetleri, politika faizinde gerçekleşen düşüşler sonrası gerilerken, YP fonlama maliyetleri yüksek seyreden risk primine karşın yurt dışı faiz oranlarındaki düşüş kaynaklı bir miktar azalmıştır. Bankacılık sektörünün olumlu seyreden YP likidite göstergeleri ve azalan YP finansman ihtiyacı sonucu bankalar vadesi dolan yurt dışı borçlarını kısmen yenileyerek koronavirüs öncesi dönemdeki borç çevirme oranlarını korumaktadır. Yurt dışı borç bakiyesinde yaşanan azalma, bankaların kısa vadeli borç ödeme kapasiteleri açısından olumlu bir gelişme olarak öne çıkmaktadır. Yeterli tamponlara sahip olan bankacılık sektörünün likidite şoklarına karşı dayanıklılığı devam etmektedir.

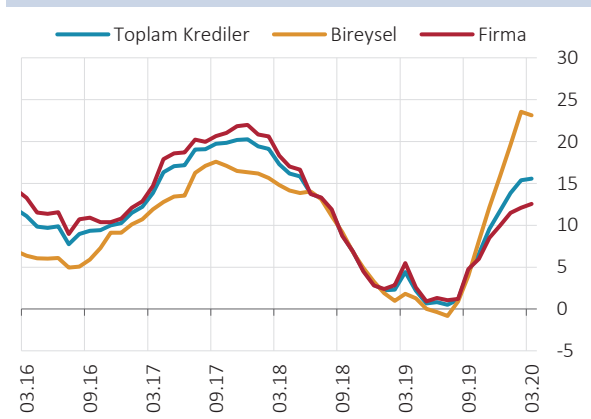
Mevcut Rapor döneminde kârlılık göstergeleri yıl sonuna kadar genel olarak yatay hareket ederken, 2020 yılının ilk iki ayında güçlü TL kredi büyümesi, pozitif durasyon farkı ve olumlu aktif kalitesi gelişmeleri sonucunda artan bir seyir izlemiştir. Diğer taraftan Mart ayında salgın kaynaklı belirsizlikler nedeniyle bankaların ihtiyatlı davranarak kredi karşılıklarını artırmalarının etkisiyle sektörün özkaynak ve AKO'ları 2019 yıl sonu seviyesine gerilemiştir. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında sektörün TL ve YP cinsinden bilanço içi ve bilanço dışı varlık ve yükümlülüklerinin yeniden fiyatlama kanalı ile maruz kaldığı faiz riskinde sınırlı artış gözlenmiştir.

IV.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski

2019 yılının ikinci yarısından 2020 yılının Mart ayı ortasına kadar geçen dönemde iktisadi faaliyette tüketim harcamaları öncülüğünde toparlanma, gelir ve istihdam olanaklarında güçlenme, TL mevduattaki artış kaynaklı bankaların likidite koşullarında iyileşme ve düşen finansman maliyetleri sonucu kredi büyüme oranlarında ivmelenme izlenmiştir. Ancak, takip eden dönemde küresel ölçekte yayılmaya başlayan koronavirüs salgınının etkileri, 2020 yılı Mart ayı ortasından itibaren ülkemizde de belirgin şekilde hissedilmeye başlamıştır. Bu dönemde emtia fiyatları ve talep koşullarının enflasyon üzerindeki aşağı yönlü etkisine istinaden TCMB tarafından alınan faiz indirim kararları ve salgının iktisadi faaliyet üzerindeki etkilerini sınırlamak amacıyla uygulamaya konulan likidite önlemleri ile Hazine destekli kredi paketlerinin hayata geçirilmesi kredi dinamiklerinde önemli rol oynamıştır. 2019 yılı sonbaharında kamu bankaları öncülüğünde güçlenen kredi büyümesi eğilimi 2019 yıl sonu ve 2020 yıl başında özel bankalar kaynaklı kredi artışlarıyla sektör geneline yayılmış, ancak salgınla birlikte artan belirsizlik algısıyla kredi büyümesinde kamu bankaları yeniden öncü konumuna geçmiştir. Böylece, 2020 yılı Mart ayı itibarıyla KEA toplam yıllık kredi büyümesi yüzde 15,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. Mevcut Rapor döneminde kredi büyüme oranlarındaki artış eğilimi bireysel kredilerde firma kredilerine kıyasla daha belirgin gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.1). KEA toplam bireysel ve firma kredisi yıllık büyüme oranları sırasıyla yüzde 23,1 ve yüzde 12,6 seviyesindedir.

Firma kredi büyümesi, salgın sürecinde aksayan nakit akışı ve ihtiyati likidite isteğiyle artan talebe ek olarak alınan likidite tedbirleri ve Hazine teşvikli kredi paketleriyle desteklenen kredi arzı artışıyla birlikte yükseliş eğilimini sürdürmüştür. TCMB tarafından 7 Mart 2020 tarihinde ZK düzenlemesinde yapılan sektör odaklı değişimle tüketici kredilerindeki belirgin artışın büyüme kompozisyonu, enflasyon ve dış denge üzerindeki etkilerinin sınırlandırılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, selektif sektörlerde kullanılan kredilerin ZK uygulamasında teşvikten yararlanma kriterindeki rolü artırılmıştır. Yeni uygulamayla kredi arzının tüketimden ziyade üretim ve verimlilik odaklı sektörlerde yönlendirilmesi amaçlanmıştır.

Grafik IV.1.1: Yıllık Kredi Büyümesi (KEA, %)

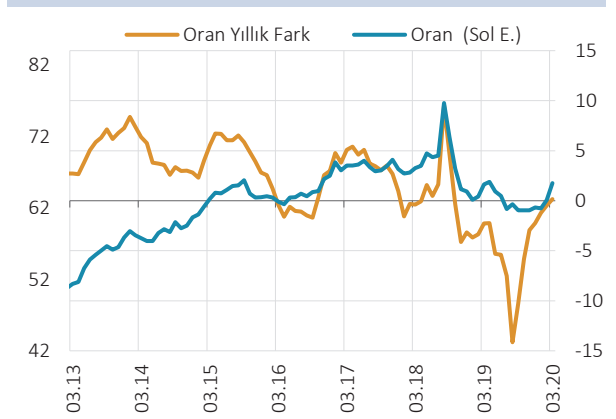

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. YP kredi tutarı 0,7 ağırlıklı ABD doları/TL, 0,3 ağırlıklı euro/TL dönem sonu döviz kuru değerlerinden elde edilen sepet kullanılarak kur etkisinden arındırılmıştır.

Grafik IV.1.2: Kredi/GSYİH Oranı (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: Oran, Türk bankacılık sektörü tarafından sağlanan nominal stok kredi değerinin son bir yıllık toplam GSYİH'ye payı olarak hesaplanmaktadır.

Mevcut Rapor döneminde, koronavirüs salgınının ülkemizde görülmeye başladığı 2020 yılı Mart ayı ortasına kadar, uzun dönem ortalamasının oldukça üzerinde seyreden bireysel kredi büyümesi, gerek sosyal izolasyon uygulamalarıyla birlikte hizmet ve dayanıklı tüketim malı alımlarının ertelenmesi gerekse salgının istihdam koşulları ve hanehalkı gelirleri üzerinde yarattığı riskler nedeniyle hanehalkının harcamalarının büyük ölçüde temel ihtiyaçlarla sınırlı kalması sonucu bireysel kredi talebinin azalmasıyla birlikte yavaşlama eğilimine girmiştir. Diğer yandan, salgın döneminde ilk defa gerçek kişilere yönelik bir KGF kefaletli kredi paketi açıklanmış ve dar gelirli vatandaşların bu dönemde yaşayabilecekleri

olumsuzlukların hafifletilmesi amaçlanmıştır (Kutu IV.1.II). Böylece bireysel kredi büyümesinde sert bir daralmanın önüne geçilmiştir. Bu kredi paketi, marjinal tüketim eğilimi yüksek olan düşük gelir grubuna yönelik olması nedeniyle, aynı zamanda tüketim harcamaları üzerinden iktisadi faaliyeti de desteklemektedir. İlerleyen dönemde salgın kaynaklı birçok izolasyon uygulamasının sonlandırılmasıyla beraber ertelenmiş tüketim talebinin devreye girerek bireysel kredi talebini artırabileceği değerlendirilmektedir.

Rapor döneminde yurt içi kredilerin GSYİH'ye oranı artış eğilimine girerek Mart ayında yüzde 65 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.2). Kredilerin GSYİH'ye oranının yıllık değişimi ise 2018 yılı Eylül ayında kur artışı kaynaklı oluşan baz etkisinin 2019 yılı Eylül ayında ortadan kalkmaya başlaması ve kredilerdeki canlanmayla birlikte toparlanmıştır.

Mart ayının ikinci yarısından itibaren iktisadi faaliyet üzerinde koronavirüs salgını kaynaklı riskler belirginleşmiştir. Başta hizmet sektöründe olmak üzere üretim ve tüketim aktivitelerinin zayıflaması, küresel ticaret ağları ve tedarik zincirinin hasar görmesi ve risk algılamalarının artması kredi piyasası görünümünü etkilemiştir. Salgının yayılmasını engellemek amaçlı izolasyon uygulamaları, mobilitenin kısıtlanması ve tüketici davranışlarındaki değişimler temel ihtiyaç mal grupları haricinde iç talebi önemli ölçüde kesintiye uğratmıştır. Nitekim, tüketici güveni, sektörel güven endeksleri, PMI, elektrik tüketimi ve kapasite kullanım oranı gibi yüksek frekanslı öncü göstergeler 2020 yılının Mart ve Nisan aylarında iktisadi faaliyetteki belirgin yavaşlamayı teyit etmektedir (Bölüm II.2). Ayrıca, koronavirüs salgınının Euro Bölgesi gibi Türkiye için önemli ağırlığa sahip ihracat pazarlarında hızla yayılması ile küresel büyüme ve ticaret hacmi projeksiyonlarında aşağı yönlü yapılan güncellemeler dış talep kanalıyla ihracatçı firmaların faaliyetleri ve nakit akışları üzerinde aşağı yönlü risk oluşturmaktadır. Bu çerçevede, artan küresel belirsizlik ortamında bankaların likidite ihtiyaçlarının karşılanmasını, selektif likidite imkânlarına dayalı kredi uygulamalarıyla reel sektörün nakit akışındaki olası bozulmaların önüne geçilerek iktisadi faaliyetin desteklenmesini ve hanehalkının alım gücünün korunmasını amaçlayan eş zamanlı politika seti devreye alınmıştır.

Salgın etkilerinin ülkemizde görülmeye başlanmasıyla birlikte TCMB, diğer ülke merkez bankalarına benzer şekilde piyasa likiditesini destekleyici ve kredi kanalının işlerliğini koruyucu adımları hızlı bir biçimde atmıştır. 17 Mart, 31 Mart ve 17 Nisan 2020 tarihlerinde kamuoyuna duyurulan tedbirler kapsamında TCMB, bankaların TL ve YP likidite yönetimine esneklik kazandırma ve reel sektöre kredi akışının kesintisiz devamını temin etme amaçlarıyla bankalara ilave likidite imkânları tanımış; ihracatçı firmaların finansmana erişimini destekleme amacıyla ihracat ve döviz kazandırıcı hizmetler reeskont kredilerinde vade ve miktar genişlemelerine gitmiştir (Kutu I.1.I). Ayrıca, 17 Mart 2020 tarihinde yapılan açıklama ile ZK uygulamasında reel kredi büyüme koşullarını sağlayan bankalar için YP ZK oranları tüm yükümlülük türlerinde ve tüm vade dilimlerinde 500 baz puan indirilmiştir. Böylelikle, kredi büyümesiyle ilişkili şekilde 5,1 milyar ABD doları tutarında döviz ve altın cinsi ek likidite bankaların kullanımına sunulmuştur. Ek olarak, koronavirüs salgınının büyüme, üretim ve istihdama olumsuz etkisini azaltmak, likiditenin sistem içinde dengeli dağılımını desteklemek ve banka kaynaklarının etkin kullanılmasını sağlamak amacıyla BDDK tarafından 18 Nisan 2020 tarihinde Aktif Rasyosu (AR) uygulaması başlatılmıştır. Krediler ve ağırlıklandırılmış TCMB swap ile menkul kıymetler toplamının TL mevduat ve ağırlıklandırılmış YP mevduat toplamına oranını ifade eden ilgili rasyo için her ay sonu itibarıyla ay ortalaması olarak mevduat bankaları için yüzde 100, katılım bankaları için yüzde 80 oranı alt sınır olarak belirlenmiştir.¹ Bu uygulama ile birlikte kamu bankaları yanında özel bankaların da kredi piyasasında daha aktif olması sağlanmıştır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından açıklanan Ekonomik İstikrar Kalkanı paketiyle birlikte ekonomiye destek amaçlı 250 milyar TL tutarını aşan kaynak seti devreye alınmıştır (Kutu IV.1.II). Bu kapsamda KGF kefaletli kredilerde Hazine desteği 50 milyar TL'ye, kefalet tutarı 500 milyar TL'ye çıkarılmıştır. Koronavirüs

¹ 30 Nisan 2020 tarihinde yapılan değişiklikle bankalar mevduatı hariç toplam mevduatı 5 milyar TL'nin altında kalan bankalara düzenlemeye uyum için 31.12.2020 tarihine kadar süre tanınmıştır.

salgınıyla ilgili tedbirlerden etkilendiği için nakit akışı bozulan firmaların bankalara olan kredi anapara ve faiz ödemelerinin asgari 3 ay ötelenmesi ve gerektiğinde bunlara ilave finansman desteği sağlanması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, ihracattaki geçici yavaşlama sürecinde kapasite kullanım oranlarının korunması amacıyla ihracatçı firmalara stok finansmanı desteği verilmesi kararı alınmıştır. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yapılan düzenlemeyle KOBİ'lere devlet destekli ticari alacak sigortası da sunulmuştur.

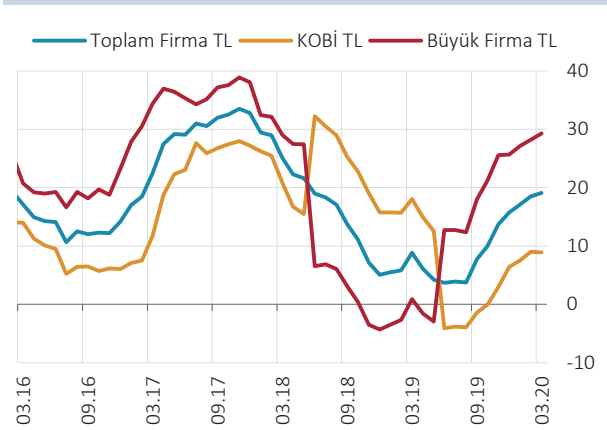
Koronavirüs salgınıyla beraber, TBB'nin krediye erişim imkânlarının iyileştirilmesi ve kredi kanallarının açık tutulması yönündeki tavsiye kararının ardından kamu ve özel bankaların ticari ve bireysel segmentlerde taksit, anapara ve faiz ödemelerinde ötelemeye gittiği görülmektedir. Sektörel gereksinimlere ve nakit akışındaki bozulmalara bağlı olarak firma kredilerinde yapılandırma taleplerine destek verilmektedir. Ayrıca banka bazlı olarak değişmekle birlikte işletme sermayesi ihtiyaçlarının karşılanması, ticari faaliyetlerin sürdürülmesi ve operasyonel giderlerin finansmanı amaçlarıyla reel sektör firmalarına ek limitler açılmaktadır. Kredi riski görünümünün iyileştirilmesi ve firma kredibilitesinin korunması adına donuk alacaklara ilişkin asgari gecikme süresinin 180 güne çıkarılması ve bu dönemde temerrüde düşen firmaların kredi siciline "mücbir sebep" notu düşülmesi gibi adımlar da atılmıştır.

Bankacılık sektörünün sağlam likidite ve sermaye yapısına ek olarak kamu otoriteleri tarafından alınan parasal ve mali tedbirlerin koronavirüs kaynaklı risklerin kredi piyasasına olan etkisini sınırlayarak kredi büyümesini önümüzdeki dönemde de destekleyeceği değerlendirilmektedir.

IV.1.1 Firma Kredisi Gelişmeleri

2019 yılının son çeyreğinden itibaren firma kredisi yıllık büyüme oranındaki artış seyri sürmektedir (Grafik IV.1.3). TL cinsinden kullanılan firma kredilerinin tüm firma ölçeklerine yayıldığı ve yüzde 19,1 oranında arttığı gözlenmektedir. Büyük firmaların kullandığı TL kredilerde yıllık büyüme oranı Mart ayı itibarıyla yüzde 29,3 seviyesine yükselmiştir. KOBİ segmentinde ise kredi büyümesi yüzde 8,9 seviyesine ulaşmıştır. Reel ticari kredi faizlerinin tarihi düşük seviyelere gerilemesi ve tüketim talebi başta olmak üzere iktisadi faaliyetlerdeki güçlenme ticari segmentteki kredi genişlemesine destek olmuştur. Firmaların kredi talebindeki artışta işletme sermayesi ihtiyacı, kredi yapılandırma ve gelecek ödemeler gözetilerek likidite yönetimi maksadıyla kredi kullanımları etkili olurken, yatırım amaçlı taleplerin durağan seyrettiği gözlenmektedir.

Grafik IV.1.3: Firma Ölçeğine Göre TL Firma Kredileri Yıllık Büyüme Oranları (%)

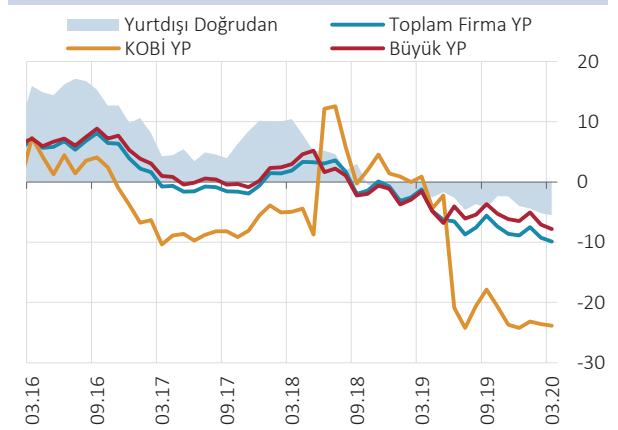

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: DEK hesaplamalardan dışlanmıştır. 24 Haziran 2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan KOBİ tanımları değişikliği 2018 ve 2019 yılları Haziran ayında görülen kırılmalarda belirleyici olmuştur.

Grafik IV.1.4: Firma Ölçeğine Göre YP Firma Kredileri Yıllık Büyüme Oranları (Sepet Kur Üzerinden, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

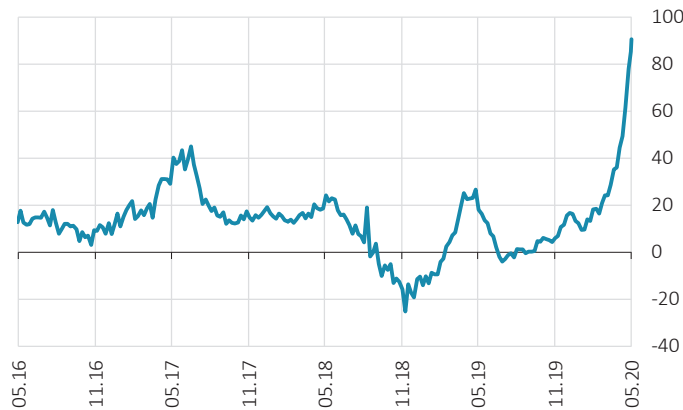
Dipnot: DEK hesaplamalardan dışlanmıştır. 24 Haziran 2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan KOBİ tanımları değişikliği 2018 ve 2019 yılları Haziran ayında görülen kırılmalarda belirleyici olmuştur. Sepet kur hesaplamalarında 0,7 ağırlıkla ABD doları/TL, 0,3 ağırlıkla euro/TL dönem sonu döviz kuru değerleri kullanılmıştır.

Mevcut Rapor dönemindeki firma kredisi dinamiklerinde, reel sektörün uygun koşullarda finansmana erişimini sağlayan selektif kredi uygulamaları etkili olmaya devam etmiştir. İstihdama yüksek katkı sağlayan ve ihracat potansiyeli olan sektörlerin desteklenmesi amacıyla uygulamaya konulan İleri, Verimli,

Milli Endüstri (İVME) Finansman Paketi'nin özellikle 2019 yılının son çeyreğinde kredi talebini desteklediği gözlenmiştir. Kamu bankaları öncülüğünde hazırlanan ve ticari kredi artışına destek veren bir diğer selektif kredi uygulaması İstihdam Odaklı İşletme Kredisi (İSTOD) Paketi olmuştur. Bu paket kapsamında ilave istihdam sağlama potansiyeli yüksek olan imalat sanayi, hizmet, devam eden konut projeleri ve yurt dışı müteahhitlik sektörlerindeki firmalara 2 yıla varan ana para ödemesiz 5 yıla kadar vadeli ve işletme sermayesi ihtiyaçlarına yönelik düşük maliyetli kredi kullanılması amaçlanmıştır. Böylece emek yoğun sektörlerin finansmana erişim kısıtları azaltılırken, işgücü piyasasına destek verilmesi hedeflenmiştir.

2018 yılının Mayıs ayında Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'da yapılan değişiklik ile YP kredi kullanımının YP gelirlerle ilişkilendirilmesi, reel sektörde döviz borçluluğu kaynaklı risklere yönelik farkındalığın artması ve durağan yatırım iştahı YP kredi büyümesinde görülen aşağı yönlü eğilimde etkili olmuştur. Mevcut dönemde bu eğilim sürerken, 2020 yılı Mart ayı itibarıyla yurt içi kaynaklı YP krediler sepet kur bazında yüzde 9,9 daralmıştır (Grafik IV.1.4). TL faizlerdeki düşüşle birlikte bazı firmaların YP cinsi kredilerini TL'ye çevirme tercihleri de döviz kredilerinin azalmasında rol oynamıştır. YP kredi talebindeki düşüş, özellikle yurt içi fonlama maliyetinin uygun olduğu bu dönemde, bankaların yurt dışı borçlanma iştahlarının gerilemesinde etkilidir. Firma ölçeği bazında bakıldığında, büyük ölçekli firmalarda YP kredi büyümesinin sınırlı daralmaya devam ettiği; KOBİ tanımlarındaki değişikliğin, YP kredileri YP gelir ile ilişkilendiren düzenlemenin, kur riskine dair artan farkındalığın ve yatırım görünümündeki durağanlığın sonucunda KOBİ YP kredilerindeki daralmanın belirginleştiği görülmektedir. Aynı zamanda firmaların yurt dışından sağladıkları YP kredilerdeki azalma eğilimi de devam etmiştir.

Grafik IV.1.5: Ticari Kredi Büyümesi (13 HHO, KEA, Yıllıklandırılmış %)

Kaynak: TCMB

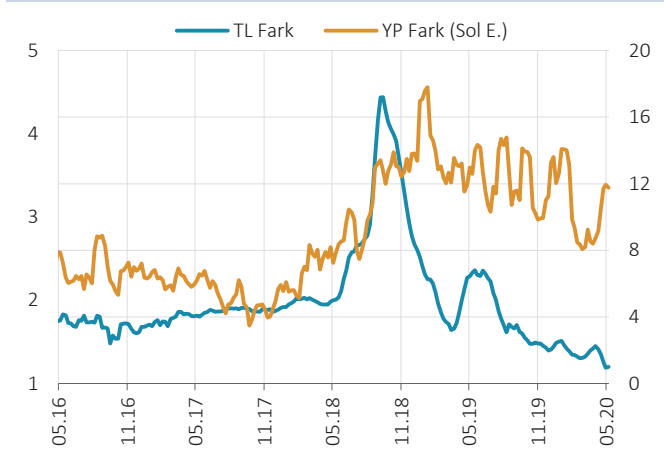
Son Gözlem: 08.05.20

Dipnot: YP kredi tutarı 0,7 ağırlıklı ABD doları/TL, 0,3 ağırlıklı euro/TL dönem sonu döviz kuru değerlerinden elde edilen sepet kullanılarak kur etkisinden arındırılmıştır.

Koronavirüs salgını sonrası evde kalış sürelerinin uzaması, iş yerlerinin kapanması, taşımacılık faaliyetlerinin kısıtlanması gibi izolasyon önlemleri, başta hizmet sektörü olmak üzere çeşitli faaliyet kollarındaki şirketlerin satışları, kârlılıkları ve nakit döngüsü üzerinde belirgin riskler oluşturmaktadır. İlgili risklerin yönetilmesi, firmaların finansmana erişiminin kolaylaştırılması ve borçlanma maliyetlerindeki artışların önüne geçilmesi amaçlarıyla önemli adımlar atılmıştır. Finansmana erişimde teminat sıkıntısı yaşayan tüm firmaların kullanımı için KGF kefaletli kredilerde Hazine desteği 50 milyar TL'ye, kefalet tutarı ise 500 milyar TL'ye çıkarılmıştır (Kutu IV.1.II). Alınan önlemlerle ilintili olarak yoğunlukla kamu bankaları aracılığıyla ve TL cinsinden kredi kullanımlarıyla birlikte ticari kredi büyümesi son dönemde ivmelenmiştir (Grafik IV.1.5). Kredi büyümesindeki ivmelenmede, firmaların nakit ihtiyacı artışı ve ihtiyati likidite talebi etkili olurken, dönemsel olarak hızlanan kredi artışının, ekonomideki nakit akışının olağan seyrine dönmeye başlaması ile birlikte önümüzdeki dönemde normalleşmesi öngörülmektedir. Ticari kredi piyasasını destekleyen söz konusu politika uygulamalarının salgın kaynaklı yaşanabilecek olumsuzlukları sınırlayarak ekonominin üretim potansiyelini ve finansal istikrarı korumaya yardımcı olacağı öngörülmektedir.

2019 yılı ikinci yarısından itibaren, atılan para politikası adımları, likidite ve finansal koşullardaki iyileşme ile enflasyon beklentilerindeki gerilemenin de etkisiyle daralan TL kredi-mevduat faiz farkları mevcut Rapor döneminde ılımlı ölçüde düşmüştür (Grafik IV.1.6). Bu gelişmede, TL kredi talebi ve TL fonlama ihtiyacı kaynaklı olarak 2020 yıl başından Mayıs ayına kadar olan dönemde TL mevduat faizlerinde görülen yatay seyirle birlikte salgın sürecindeki uygun maliyetli kredi uygulamalarıyla TL firma kredi faizlerinde kaydedilen düşüş belirleyici olmuştur. Mevcut Rapor dönemi genelinde bankaların kredi iştahının artması faiz farklarını yakın dönem ortalamaların altında tutmaktadır. YP tarafta ise faiz farkları risk primi, fonlama koşulları, YP ZK'lardaki komisyon düzenlemesi ve hacim etkileriyle nispeten dalgalı bir görünüm sergilemiştir.

Grafik IV.1.6: Kredi-Mevduat Faiz Oran Farkları (4 HHO, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 08.05.20

Dipnot: Faiz oran farkları TL ve YP firma kredi faizleri ile mevduat faizleri arasındaki farktır. Eximbank ve katılım bankaları hariçtir. KMH, KK ve sıfır faizli krediler hariç tutulmuştur.

2020 yılı Mart ayı BKEA sonuçlarına göre firma kredileri ve ihtiyaç kredisi başta olmak üzere kredi standartları ve arz/talep koşulları önemli ölçüde gevşemiştir.¹ Kredi talebine dair anket soruları 2020 yılının ilk çeyreğinde, tüm işletme kredisi ve bireysel kredi türlerinde talep artışı görüldüğüne işaret etmektedir.

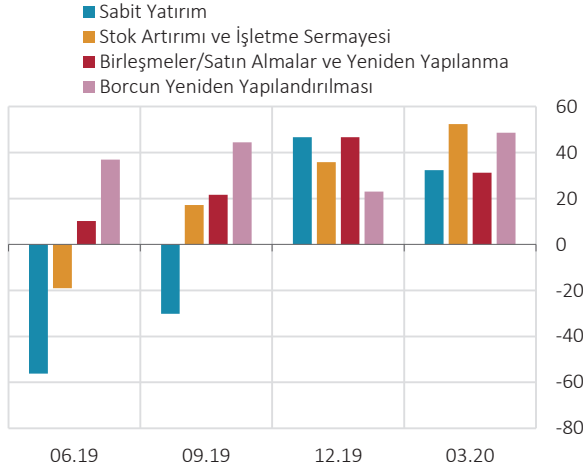
BKEA sonuçlarına göre firma kredi talebini etkileyen faktörler incelendiğinde, iç talepteki güçlenmeye paralel şekilde stok artırımı ve işletme sermayesi ihtiyacı ile borç yeniden yapılandırılmalarının sürükleyici unsurlar olduğu görülmektedir (Grafik IV.1.7). Koronavirüs salgınından önce tamamlanan anket sonuçlarına göre tüketim artışına ek olarak iktisadi faaliyetteki toparlanmanın yatırım davranışlarına ılımlı ve gecikmeli etkisiyle beraber sabit yatırım kaynaklı kredi talebi kademeli bir genişleme sergilemiştir. 2020 yılı Mart ayının ikinci ve üçüncü haftasında anket sorularına verilen cevaplar ticari kredi talebindeki toparlanmanın firma büyüklüğü ve vade kırımında genele yayıldığına, TL kredilerdeki toparlanmanın ise daha belirgin olduğuna işaret etmektedir.

Firma kredileri açısından bakıldığında BKEA sonuçları, risk algılamasındaki düzelmelerin ve süregelen politika adımlarıyla beraber TL fonlama maliyetindeki düşüşün kredi arzını desteklediğini göstermektedir. Salgın tehlikesi henüz ülkemizde etkili olmadan önce, bankaların genel ekonomik faaliyetin yanı sıra sektör görünümleri özelindeki beklentilerinin de olumluya dönmesi, risk algılamalarındaki düşüşe destek vermiştir. Banka bilanço kısıtlamalarına dair faktörlerin kredi arzını desteklemesinde ise özellikle bankaların güçlü likidite pozisyonlarının etkili olduğu değerlendirilmektedir (Grafik IV.1.8). Talep

¹ BKEA sonuçları değerlendirilirken anketin 9-20 Mart döneminde uygulandığı ve koronavirüs salgınının etkilerini tam olarak yansıtmayabileceği dikkate alınmalıdır.

faktörlerine benzer şekilde arz görünümündeki toparlanma da firma ölçeği ve vadeler geneline yayılırken, para birimi bazında TL kredilerde daha belirgindir.

Grafik IV.1.7: Firma Kredi Talebine Etki Eden Faktörler-Finansman İhtiyaçları (Net % Değişim)

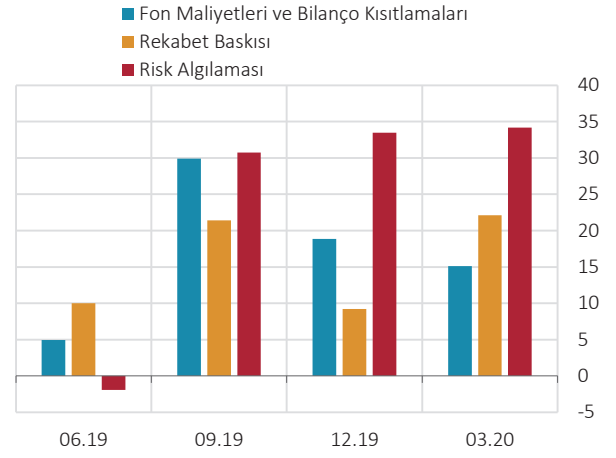

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: Üç ayda bir yapılan ankette bankalar tüm kalemleri bir önceki döneme kıyasla raporlamaktadır. Sıfır bir önceki döneme göre değişiklik olmadığını gösteren nötr seviyedir.

Grafik IV.1.8: Firma Kredi Arzına Etki Eden Faktörler (Net % Değişim)

Kaynak: TCMB

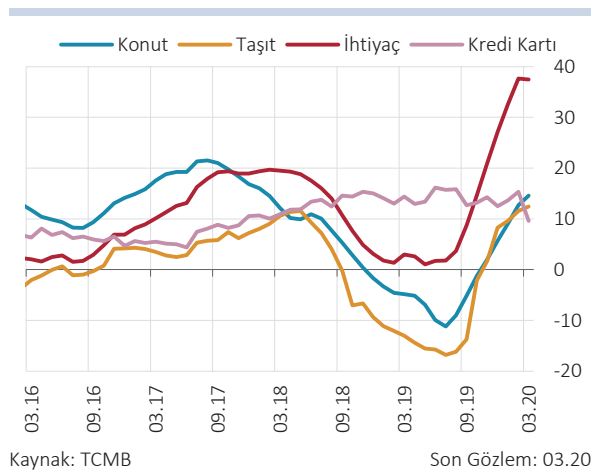
Son Gözlem: 03.20

Dipnot: Üç ayda bir yapılan ankette bankalar tüm kalemleri bir önceki döneme kıyasla raporlamaktadır. Sıfır bir önceki döneme göre değişiklik olmadığını gösteren nötr seviyedir. Grafikte sunulan seriler BKEA'daki ilgili alt kalemlerin aritmetik ortalamasıdır.

IV.1.2 Bireysel Kredi Gelişmeleri

2019 yılının son çeyreğinden itibaren bireysel kredi büyümesindeki yükselişte kamu bankaları öncülüğündeki kampanyalar, ertelenen tüketim harcamaları, işgücü piyasasındaki toparlanma, tüketici enflasyonundaki düşüş ve azalan kredi maliyetleri etkili olmuştur. Yıllık büyüme oranlarındaki artış bireysel kredi türlerinde genele yayılırken, 2020 yılı Mart ayı itibarıyla ihtiyaç kredisi yıllık büyüme oranı yüzde 37,5 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.9). Mart ayı BKEA sonuçları da mevcut Rapor döneminde bireysel segmentte tüketici güvenindeki toparlanma ve varlık piyasalarına dair beklentilerin kredi talebini güçlü şekilde etkilediğini göstermektedir.

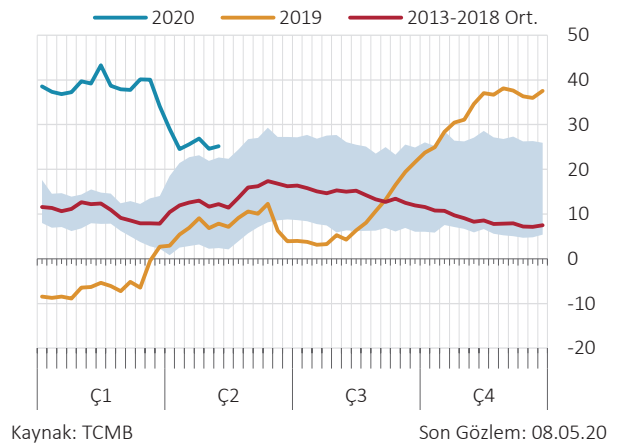
Grafik IV.1.9: Bireysel Kredi Yıllık Büyüme Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Grafik IV.1.10: Bireysel Kredi Büyümesi (13 HHO, Yıllıklandırılmış %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 08.05.20

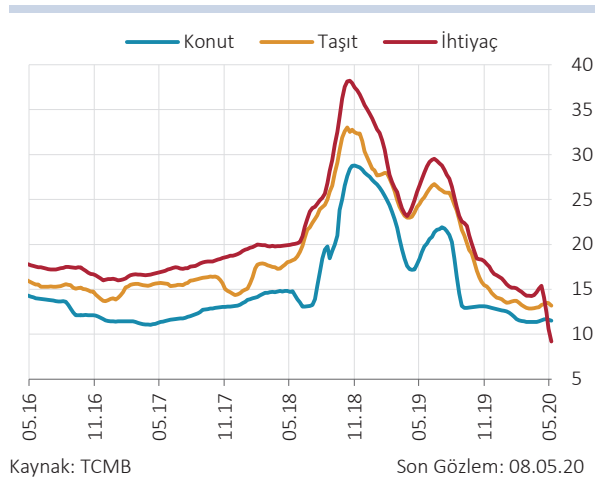
Dipnot: Mavi alan 2013-2018 ortalamasında kullanılan verinin 10. ve 90. yüzdeleri aralığıdır.

Tüketici kredilerindeki belirgin artışın büyüme kompozisyonu, enflasyon ve cari denge üzerinde oluşturabileceği risklerin sınırlandırılması amacıyla TCMB tarafından 7 Mart 2020 tarihinde ZK düzenlemesinde değişikliğe gidilerek ZK oranları ve nema ödemelerini kredi büyümesiyle ilişkilendiren

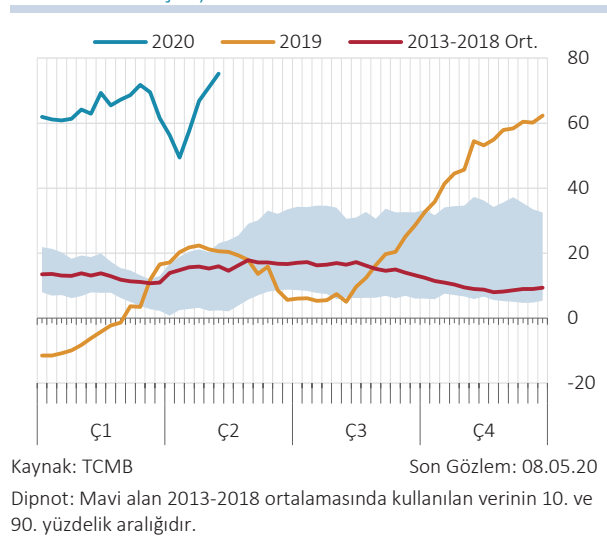
tanımda güncelleme yapılmıştır (Kutu IV.1.1). Bu kapsamda teşvik kriterinde, yıllık reel kredi büyüme oranı yüzde 15'in altında kalan bankalar için 5 yıl ve daha uzun vadeli konut kredileri dışında kalan bireysel kredi reel değişiminin yüzde 75'inin (önceki düzenlemede yer alan yüzde 50 yerine) büyüme oranı formülünün pay kısmından düşülmesine karar verilmiştir. Yeni uygulama ile kredi arzının tüketimden ziyade verimli ve üretim odaklı sektörler yöneltildiği ve finansal istikrara katkı sunulması amaçlanmıştır. Nitekim, mevcut Rapor döneminde hızla yükselen bireysel kredi büyümesi momentinin, Mart ayıyla birlikte düzenlemenin yansımaları ve koronavirüs salgını kaynaklı talep şoklarını yansıtacak şekilde tekrar tarihsel ortalamalara yakınsadığı gözlenmiştir (Grafik IV.1.10).

TCMB politika faizindeki indirimlerin aktarım mekanizmasının etkin işleyişiyle bireysel kredi faiz oranlarına yansması bireysel kredi büyümesine destek veren en önemli unsurlardan biri olmuştur (Grafik IV.1.11). Kredi segmentlerinin geneline yayılan faiz düşüşleriyle birlikte bireysel kredi faiz oranları, 2018 yılında yaşanan finansal oynaklıklar öncesi seviyelerin altına gerilemiştir.

Grafik IV.1.11: Bireysel Kredi Faiz Oranları (4 HHO, %)

Grafik IV.1.12: İhtiyaç Kredisi Büyümesi (13 HHO, Yıllıklandırılmış %)

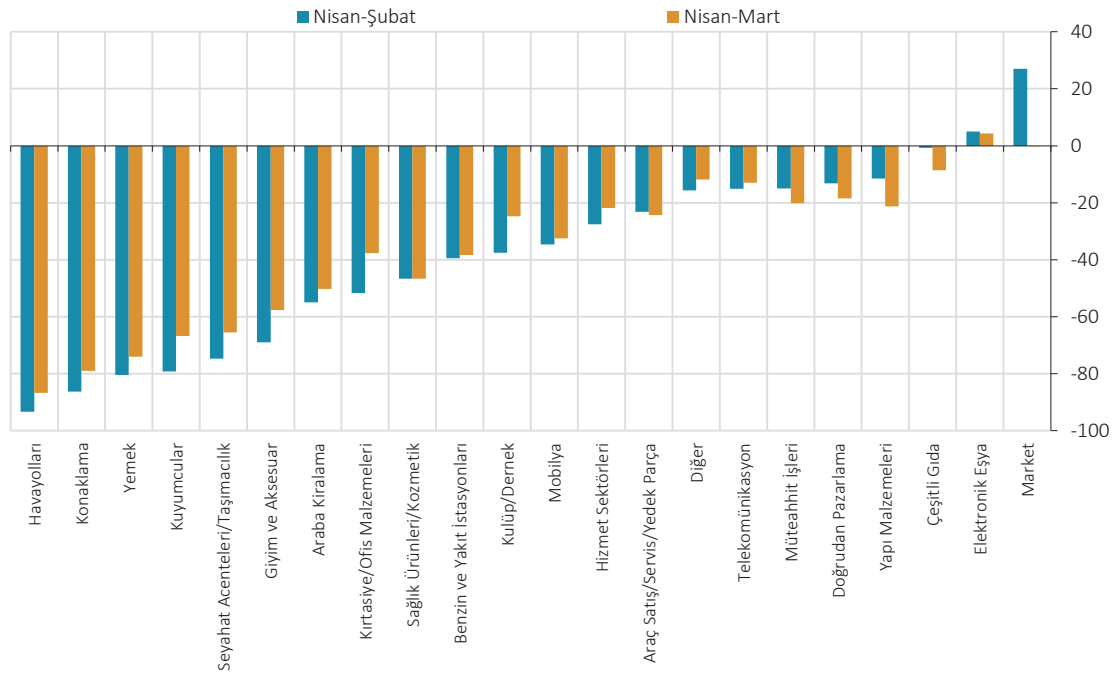
İhtiyaç kredilerindeki hızlı artışta tüketim harcamalarının devreye girmesi ve düşen ihtiyaç kredisi faiz oranları sonrası gözlenen ertelenmiş kredi talebi önemli rol oynamıştır. Ayrıca, yeniden finansman talebi, mevcut müşterilerin ilave kredi talepleri, borç konsolidasyonu eğilimi, düşük seyreden hanehalkı borçluluğu ve istihdam piyasasındaki iyileşmeler de ihtiyaç kredisi büyümesinin mevcut Rapor döneminde yükselmesini destekleyen unsurlar arasında yer almıştır.

Öte yandan, koronavirüs salgınının etkileri ihtiyaç kredisi eğiliminde Mart ayının son haftasından itibaren düşüş gözlenmesine yol açmıştır. Salgınla birlikte tüketim harcamalarındaki yavaşlamaya ek olarak mobilitenin azalmasının özellikle şubeler kanalıyla kredi kullanan bireyler üzerinde olumsuz etki oluşturduğu değerlendirilmektedir. Bu süreçte kamu bankalarının tahsis edilen Temel İhtiyaç Destek Kredisi paketi kredi erişim ve maliyet risklerini azaltarak ihtiyaç sahiplerinin temel tüketim harcamalarını desteklemeyi hedeflemiştir. Bu paket kapsamında, aylık 5 bin TL'nin altında geliri olan vatandaşlar için ilk 6 ay ödemesiz 36 aylık vadede 10 bin TL'ye kadar finansman imkânı sunulması ve Kredi Kayıt Bürosu üzerinden bireyin cep telefonu ile ilintili elektronik bir onay sistemiyle tahsis yapılması amaçlanmıştır. İlgili kredi uygulamasının özellikle salgın kaynaklı olarak geçici bir süreliğine gelir kaybına uğraması muhtemel gelir segmentindeki bireylerin finansmana erişimini destekleyerek finansal istikrara katkı sunacağı değerlendirilmektedir. Nitekim, Nisan ayının ikinci yarısından itibaren haftalık ihtiyaç kredisi büyümesinin yıllıklandırılmış 13 haftalık hareketli ortalaması tekrar yüzde 70 seviyesine yükselmiştir (Grafik IV.1.12). Kredi paketleri ve teşvikler kapsamındaki bireysel kredi talebinin karşılanması ve kullandırmaların azalmasıyla beraber önümüzdeki dönemde ihtiyaç kredisi eğilimlerinin normalleşebileceği değerlendirilmektedir.

Mevcut Rapor döneminde tarihsel ortalamaların altında kalan konut kredisi faiz oranlarıyla birlikte konut piyasasındaki kredi koşullarının gevşediği görülmektedir. Kamu bankaları tarafından uygulamaya konulan kampanyalara özel bankaların eşlik etmesi konut alımında borçlanma maliyetlerinin düşmesini sağlarken, finansman vadelerinin de uzamasına katkı vermiştir. Konut satışlarındaki toparlanma ikinci el konutlarda daha belirgin olmuştur. İlgili süreçte TOKİ tarafından kamu bankaları aracılığıyla sunulan 100 Bin Sosyal Konut Projesi de konut piyasasını destekleyen önemli bir adım olmuştur. Bu kapsamda katılımcılara, düşük maliyetle 20 yıl vadede finansman olanağı sunulmuştur. İktisadi faaliyette beklenen toparlanmanın ve devreye alınan teşviklerin ilerleyen dönemde konut sektörünü ve finansmanını destekleyeceği değerlendirilmektedir.

Döviz kurunun yüksek seviyesine karşın artan hanehalkı geliri ve düşen finansman maliyetleriyle birlikte otomobil ve hafif ticari araç segmentindeki perakende satışlar toparlanmış, taşıt kredisi büyüme oranları yükselmiştir. Diğer taraftan, mevcut Rapor döneminde gerek bankaların bireysel taşıt kredisi pazarındaki payı gerekse taşıt kredilerinin tüketici kredileri içindeki payı düşük seviyelerini korumaktadır.

Grafik IV.1.13: Banka Kartı ve Kredi Kartı Harcama Tutarı (Haftalık Tutar, Aylık Ortalama, % Değişim)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 30.04.20

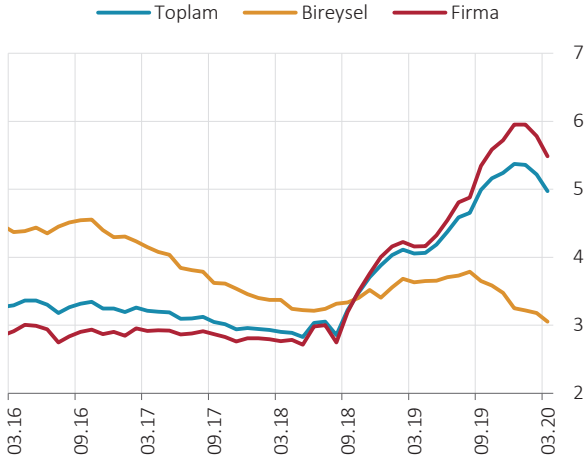
BKK bakiyesi büyüme oranı mevcut Rapor döneminde yatay bir görünüm sergilemiştir. Öte yandan, son dönemde alınan salgın kaynaklı önlemler ve bireylerin tüketim davranışındaki değişimler bu segmentteki büyüme üzerinde aşağı yönlü baskı oluşturmaktadır. Nitekim, mobilitenin azalmasıyla beraber BKK harcamalarının artan şekilde internet ortamına geçtiği gözlenirse de yüksek frekanslı veriler özellikle Nisan ayıyla birlikte banka kartı ve kredi kartı harcama tutarlarında sektörler geneline yayılan düşüşler olduğunu göstermektedir (Grafik IV.1.13). Dayanıklı ve dayanıksız tüketim mallarını kapsayan sektörlerin dışında, havayolları, konaklama, yiyecek ve içecek hizmetleri ile taşımacılık sektörlerinde kartlı harcamaların hızla düştüğü görülmektedir. Diğer yandan, bu dönemde gelirleri azalan bireylerin kredi riskinin süreçten daha az etkilenmesi amacıyla BDDK tarafından 30 Mart tarihinde alınan kararla BKK asgari ödeme oranı yüzde 20'ye indirilmiştir. Ayrıca, kredi kartı borçları ötelenen bireysel müşterilere yıl sonuna kadar asgari tutar dâhil ödemesiz dönem tanımlanabilmesi imkânı sağlanmıştır.

IV.1.3 Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Geçmiş dönemlerde iktisadi faaliyetlerdeki zayıflamanın bilançolar üzerindeki gecikmeli etkileri ve BDDK'nın mali bünye değerlendirme çalışmaları sonucunda 46 milyar TL tutarındaki kredi bakiyesinin 2019 yıl sonu

itibarıyla takip hesaplarına aktarılması kararı ile birlikte TGA oranları yükselmiştir. Mevcut Rapor döneminde koronavirüs salgını öncesinde Türkiye ekonomisinin dinamik yapısı ve uygulanan politikalar sonucunda ekonomi 2019 yılı ikinci yarısında belirgin olarak toparlanmış, 2019 yılı son çeyreğinde TGA oranı yüzde 5,4'te zirve yaptıktan sonra azalış sürecine girmiştir. Nitekim, 2020 yılı Mart ayı verilerine göre TGA oranı yüzde 5,0 düzeyine gerilerken; firma kredilerinde yüzde 5,5, bireysel kredilerde ise yüzde 3,1 olarak gerçekleşmiştir. Geçmiş Rapor dönemine göre bireysel TGA oranı 0,60 yüzde puan azalırken, firma TGA oranı 0,14 yüzde puan yükselmiştir (Grafik IV.1.14).

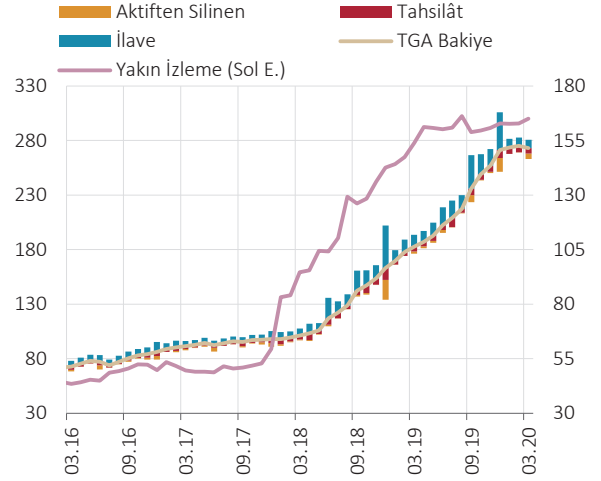
Grafik IV.1.14: TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Grafik IV.1.15: TGA Bakiyesi ve Bileşenleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

TGA bakiyesinin bileşenlerine bakıldığında, canlanan iktisadi faaliyetin gecikmeli etkileriyle beraber özellikle 2020 yılı başından itibaren TGA ilavelerinin azalış gösterdiği ve mevcut Rapor döneminde tahsilatların arttığı gözlemlenmiştir (Grafik IV.1.15). Ayrıca bankaların TGA portföylerini aktiften silerek ve/veya VYŞ'lere satış yoluyla yönetmeye devam ettikleri dikkat çekmektedir. 2019 yılı üçüncü çeyreğinden itibaren firma bilanço yapılarındaki düzelmeler, BDDK'nın 27 Kasım 2019 tarihinde zarar niteliğindeki alacakların TGA kayıtlarından düşülebileceğine yönelik aldığı karar, kurumsal kredilerde yapılandırma işlemlerinin sürmesi ve gayrimenkul piyasası koşullarıyla uyumlu olarak gerçekleşen teminat değer artışları tahsilatları hızlandırmış, ilaveleri yavaşlatmış ve TGA bakiyesinde düşüşe yol açmıştır. Yakın izlemedeki kredi bakiyesi Rapor döneminde yatay seyredirken, yakın izlemede sınıflandırılan kredilerde yapılandırılan kredilerin oranı artmıştır.

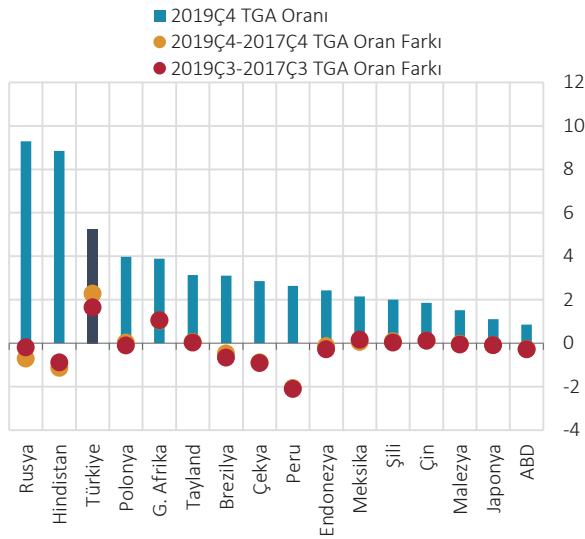
Kredi riski göstergeleri uluslararası bir düzlemde değerlendirildiğinde, ülkemizde TGA oranı değişimlerinin BDDK'nın 2019 yılında TGA hesaplarına aktarım yönünde aldığı tavsiye kararın ardından emsal ülke ortalamasından ayrıştığı görülmektedir (Grafik IV.1.16).

Firmalar kesimi TGA oranında yıl başından bu yana gözlenen azalışların ölçek kırılımında genele yayıldığı görülmüştür (Grafik IV.1.17). 2020 yılı Mart ayı itibarıyla toplam firma, büyük firma ve KOBİ TGA oranları sırasıyla yüzde 5,5, yüzde 4,1 ve yüzde 8,6 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bireysel kredilerdeki kuvvetli büyümenin ve koronavirüs öncesi dönemde işgücü piyasasında başlayan ılımlı toparlanmanın bireylerin ödeme gücünü olumlu etkilemesi, küçük ölçekli firmaların nakit akışlarını destekleyerek KOBİ segmentinden kaynaklanan TGA ilavelerindeki düşüşte önemli rol oynamıştır. Aktif kalitesindeki iyileşmelerin göstergelere yansımaları KOBİ segmentinde gecikmeli olsa da, özellikle 2019 yıl sonundan itibaren KOBİ kredi tutarının tekrar artmaya başlaması KOBİ TGA oranlarının yavaşlamasında etken olmuştur. Koronavirüs salgını öncesi dönemde firmaların nakit döngü sürelerinin kısalması da ödeme performansına olumlu yansımıştır.

Öte yandan, koronavirüs salgını ile ilişkili kısıtlamalar sonrasında turizm, ulaştırma ve taşımacılık sektörleri başta olmak üzere öncelikle hizmet sektöründe faaliyet gösteren firmaların ödeme performanslarında

zayıflama görülmesi muhtemeldir. Böyle zamanlarda, mali yapısı dengeli ve likiditesi yüksek kurumsal firmaları içeren ticari segmentte daha sınırlı bir bozulma gözlenirken, özellikle hizmet sektöründeki küçük ölçekli işletmeler zayıflayan ticari ve sosyal aktiviteden daha belirgin şekilde etkilenebilmektedir. Ticari bankalarla eş güdüm içerisinde kamu otoriteleri söz konusu risklerin bankacılık sektörü aktif kalitesi üzerindeki etkisini sınırlamak amacıyla son dönemde bazı düzenlemeler yapmıştır (Kutu I.1.1). Bu çerçevede TGA sınıflamasında 90 gün olan ödeme gecikmesine ilişkin yasal sürenin 180 güne (finansal kiralama şirketlerinde 240 güne); yakın izlemedeki kredilerde 30 gün olan sürenin 90 güne çıkarılmasına karar verilmiştir. Karşılıksız çeklere taksitle ödeme imkânı getirilmiş, 24 Mart 2020 tarihine kadar karşılıksız çeklere ilişkin suçtan dolayı mahkûm olanların cezalarının infazı durdurulmuştur. Ayrıca, tüm icra takipleri 15 Haziran 2020 tarihine kadar durdurulmuş, sicil affına ilişkin iyileştirmeler yapılmıştır. Diğer yandan, cirosu 125 milyon TL'den az olan KOBİ'lere devlet destekli ticari alacak sigortası sunulması kararlaştırılmıştır. Alınan önlemlerin TGA'ya geçişleri yavaşlatarak TGA oranı üzerindeki baskıları azaltacağı değerlendirilmektedir. İktisadi faaliyetin önümüzdeki dönemde izleyeceği patikanın da kredi riski ve aktif kalitesi göstergelerinin gelişiminde belirleyici olacağı düşünülmektedir.

Grafik IV.1.16: TGA Oranı ve Değişiminin Uluslararası Karşılaştırması (%)

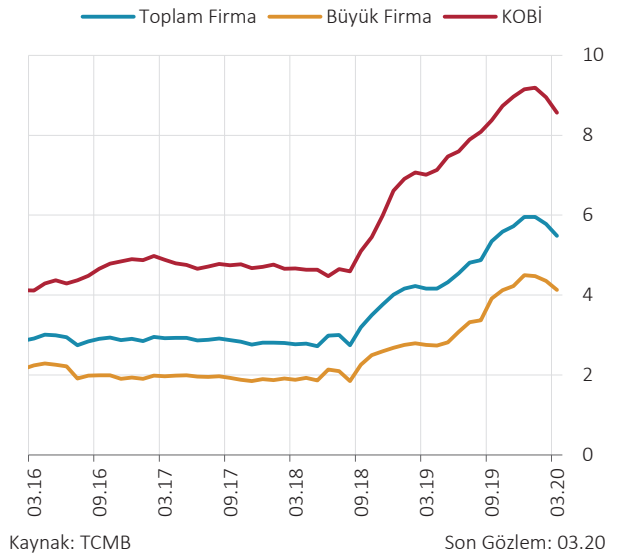

Kaynak: IMF-IFS, BDDK

Son Gözlem: 12.19

Dipnot: Henüz güncel verisi raporlanmayan Çekya, Hindistan, Polonya ve ABD için 2019 Ç3 verileri gösterilmiş, iki yıllık farklar 2019 Ç3 ve 2019 Ç2 üzerinden alınmıştır.

Grafik IV.1.17: Firma TGA Oranları (%)

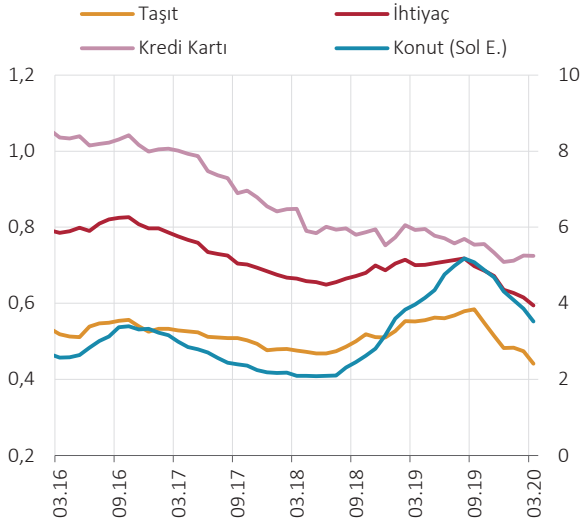

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Mevcut Rapor döneminde, firma kredilerine kıyasla bireysel kredilerin TGA oranlarında daha güçlü düşüşler yaşanmıştır. Bu azalış bireysel kredilerde kredi kartları hariç tüm alt kırılımlarda gözlenmektedir (Grafik IV.1.18). Bireysel segmentte canlı kredi miktarının önemli ölçüde artması, faiz oranlarındaki gerilemeyle birlikte ödeme gücünün yükselmesi, uzayan vade ve kampanyalarla borç servis kapasitelerinin desteklenmesi ve tahsilatların güçlenmesi TGA oranlarındaki düşüşte rol oynamıştır. Ayrıca istihdam piyasasındaki iyileşmeler de bireysel grupta kredi riskini düşürmüştür (Özel Konu V.1). Bireysel kredilere yönelik uygulanan geniş kapsamlı makroihtiyati düzenlemeler bu kredi türünde TGA oranı artışını tarihsel olarak sınırlandırmaktadır. Mart ayı verileri incelendiğinde, konut kredilerinde TGA oranının yüzde 0,6 seviyesine gerilediği ve bu oranın uluslararası örneklere kıyasla düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Aynı dönemde taşıt kredisi TGA oranı yüzde 2,4, ihtiyaç kredisi TGA oranı yüzde 3,9 düzeyindeyken; BKK TGA oranı yüzde 5,2 olarak gerçekleşmiştir. İlâveten, yapılan yaşlandırma analizlerinin bulgularına göre yakın dönemde kullanılan kredilerin TGA'ya dönüşümlerinde geçmiş dönemden önemli bir ayrışma yaşanmadığı görülmektedir (Grafik IV.1.19). Önümüzdeki dönemde koronavirüs salgını sonrası iktisadi faaliyet, işgücü piyasası ve finansal koşullara dair görünümün bireylerin gelir ve borç ödeme kapasitelerine etkisi bireysel kredi TGA oranları üzerinde belirleyici olacaktır.

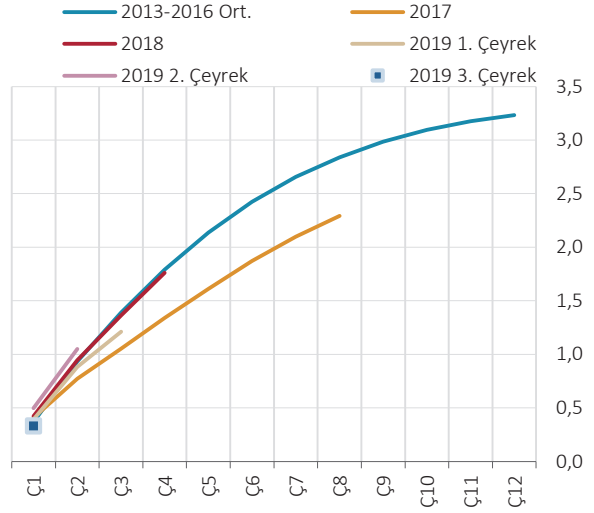
Grafik IV.1.18: Bireysel Kredilerde TGA Oranları (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Grafik IV.1.19: İhtiyaç Kredisi Yaşlandırma Analizi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 12.19

Dipnot: Yaşlandırma analizi, ihtiyaç kredilerinin kullandırıldığı çeyreği takiben TGA oranlarını kümülatif olarak raporlamaktadır.

BDDK'nın kredilerin yakın izleme ve TGA olarak sınıflandırma sürelerini uzatması nedeniyle, salgın sonucunda finansal piyasalarda görülen oynaklık ve ekonomik aktivitedeki zayıflama aktif kalitesine gecikmeli yansımaktır. Koronavirüs salgını sürecinde faiz oranları küresel olarak gerilemiş ve Türkiye'de kredi faiz oranları düşüş eğilimi göstermiş, alınan parasal ve mali politika önlemlerinin etkisiyle kredi kanalının işlerliği korunmuştur. Bu olumlu faktörlerin yanı sıra, salgının hafiflemesi ile birlikte yılın ikinci yarısında ekonomik aktivitede beklenen toparlanma da, salgının etkisiyle reel sektör ve hanehalkı kredilerinde görülebilecek TGA artışını sınırlayabilecektir. Ayrıca, bankacılık sektörünün mevcut sermaye yapısının oluşabilecek aktif kalitesi kaynaklı riskleri yönetebilecek seviyede olduğu değerlendirilmektedir.

Kutu IV.1.1

Kredi Büyümesine Dayalı Zorunlu Karşılık Uygulaması

Giriş

Türkiye’de zorunlu karşılıklar (ZK), finansal istikrar vurgusunun öne çıktığı küresel finans krizi sonrası dönemde özellikle 2010 yılı son çeyreğinden itibaren makrofinansal risklerin azaltılmasına yönelik olarak temel para politikası aracı olan kısa vadeli faiz oranlarını destekleyici şekilde kullanılan ince ayar nitelikli para politikası araçlarından biri olmuştur. ZK’lar, makroihtiyati bir bakış açısıyla finansal istikrarı desteklemek amacıyla ihtiyaca göre farklı şekillerde kullanılmış olup, 2019 yılından bu yana döngü karşıtı bir araç olarak kredi mekanizmasının işlerliğinin ve iktisadi faaliyetteki toparlanmanın desteklenmesi sürecinde aktif olarak kullanılmaktadır.

19 Temmuz 2019 tarihli ve 30836 mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 7186 sayılı “Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile 1211 sayılı TCMB Kanunu’nda yapılan değişiklikle, bankaların ve TCMB’ce uygun görülecek diğer mali kurumların sadece yükümlülüklerinin değil, bilanço içi ve bilanço dışı uygun görülen diğer kalemlerinin de ZK uygulamasında esas alınabilmesi mümkün hale gelmiştir. Böylece, ZK’ların makrofinansal oynaklıkları azaltacak ve finansal istikrarı destekleyecek şekilde makroihtiyati bir araç olarak daha esnek ve etkin bir şekilde kullanılması imkânı sağlanmıştır.

Bu çerçevede, 2019 yılı Ağustos ayında ZK’ların döngü karşıtı bir politika aracı olarak kullanılması ve TL kredi büyümesinin teşvik edilmesi amacıyla ZK’larda kredi büyümesine göre farklılaşma uygulamasına geçilmiş ve uygulama ortaya çıkan ihtiyaçlara göre revize edilmiştir. İlk olarak 9 Ağustos 2019 yükümlülük tarihinden itibaren “Nominal Kredi Büyümesine Dayalı ZK Uygulaması” yürürlüğe konulmuş (TCMB, 2019a), daha sonra 29 Kasım 2019 yükümlülük tarihinden itibaren “Reel Kredi Büyümesine Dayalı ZK Uygulaması”na geçilmiş (TCMB, 2019b) ve son olarak 6 Mart 2020 yükümlülük tarihinden itibaren reel kredi büyümesine dayalı ZK uygulaması revize edilmiştir (TCMB, 2020a). Söz konusu uygulamalar çerçevesinde kredi büyüme koşullarını sağlayan bankalara verilen ZK teşviklerinde de zaman içerisinde değişiklikler yapılmıştır.

Bu kutuda, kredi büyümesine dayalı ZK uygulamasının detayları paylaşılmakta ve uygulamanın başlangıcından bugüne kredi büyümesi gelişmeleri incelenmektedir.

Nominal Kredi Büyümesine Dayalı ZK Uygulaması

20 Ağustos 2019 tarihli ve 30864 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sayı:2019/15) ile 9 Ağustos 2019 yükümlülük tarihinden itibaren, TL ZK oranları ve TL cinsinden tesis edilen ZK’lara uygulanacak faiz/nema oranı, bankaların dövizde endeksli kredileri (DEK) ile bankalara kullanılan kredileri hariç TL cinsinden standart nitelikli ve yakın izlemedeki nakdi kredileri toplamının yıllık büyüme oranına göre farklılaştırılmıştır.

Buna göre, nominal kredi büyüme oranı yüzde 10 ile yüzde 20 (referans değerler) arasında olan bankaların TL ZK oranları kısa vadeli yükümlülükler için daha düşük belirlenmiştir (Tablo IV.1.1.1).

Nominal kredi büyüme oranı referans değerler arasında olan bankaların TL cinsinden tesis edilen ZK’larına uygulanacak faiz/nema oranı ise daha yüksek belirlenmiştir. TL ZK faiz/nema oranları politika faizinde yapılan indirimler dikkate alınarak zaman içerisinde revize edilmiştir (Tablo IV.1.1.2).

Tablo IV.1.1.1: Bankaların Kredi Büyümesine Göre Farklaştırılmış TL ZK Oranları (%)¹

	Koşulları Sağlamayanlar	Koşulları Sağlayanlar
Mevduat/katılım fonu (yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu hariç)		
a) Vadesiz, ihbarlı, 1 aya kadar ve 3 aya kadar (3 ay dâhil) vadeli	7	2
b) 6 aya kadar (6 ay dâhil) vadeli	4	2
c) 1 yıla kadar vadeli	2	2
ç) 1 yıl ve 1 yıldan uzun vadeli	1	1
Müstakrizlerin fonları	7	2
Diğer yükümlülükler (yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu dâhil)		
a) 1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli	7	2
b) 3 yıla kadar (3 yıl dâhil) vadeli	3,5	2
c) 3 yıldan uzun vadeli	1	1

Kaynak: TCMB.

Tablo IV.1.1.2: Bankaların Kredi Büyümesine Göre Farklaştırılmış TL ZK Faiz/Nema Oranları (%)²

Yürürlük Tarihleri (Tesis tarihleri itibarıyla)	Koşulları Sağlamayanlar	Koşulları Sağlayanlar
23.08.2019-03.10.2019	5	15
04.10.2019-19.03.2020	0	10
20.03.2020'den itibaren	0	8

Kaynak: TCMB

Oranlar, kredi büyüme koşullarını sağlayan bankalar için, hesaplama dönemini izleyen ilk ZK tesis döneminden başlamak üzere altı ZK tesis dönemi boyunca uygulanmakta ve oranlarda altı ZK tesis dönemi içerisinde değişiklik olması durumunda kalan tesis dönemlerinde belirlenen yeni oranlar geçerli olmaktadır.

Faizlerde, enflasyonda ve enflasyon beklentilerindeki düşüş, bankacılık sektörü likiditesindeki iyileşme gibi faktörlerin yanı sıra ZK uygulamasının destekleyici etkisiyle, bankacılık sektörü TL kredi yıllık büyüme oranı, uygulamanın yürürlüğe girdiği 9 Ağustos 2019 yükümlülük tarihindeki yüzde 1,9 düzeyinden, nominal kredi büyümesine dayalı ZK uygulamasına ilişkin son ZK dönemi olan 29 Kasım 2019 yükümlülük tarihinde yüzde 13,2 seviyesine yükselmiştir (Grafik IV.1.1.1).

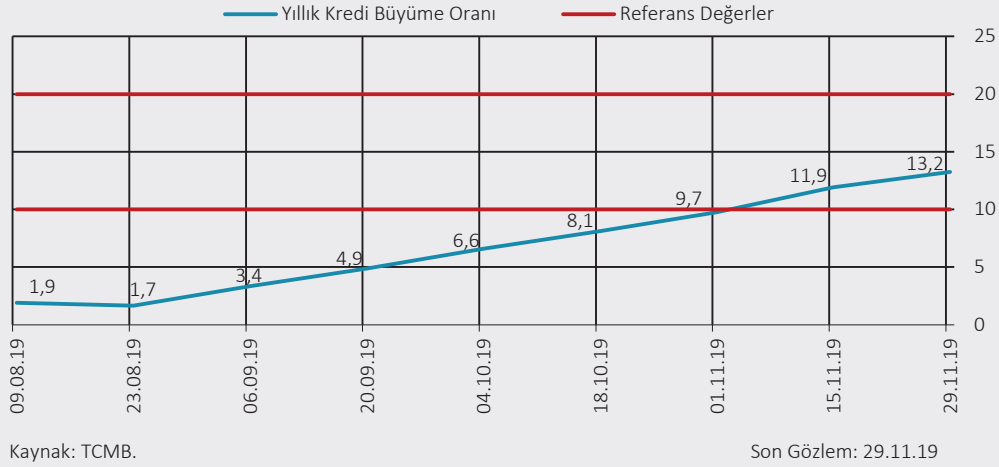
Reel Kredi Büyümesine Dayalı ZK Uygulaması

2019 yılı sonuna gelindiğinde, 2019 yılı ikinci yarısında başlayan kredi arz ve talep koşullarındaki olumlu görünümün 2020 yılında da devam edeceği, kredi artışının 2020 yılı enflasyon hedefi ve büyüme öngörülerini uyumlu ve asıl olarak TL krediler kaynaklı gerçekleşeceği öngörülmüştür. Bu görünüm altında, kredi arzının tüketimden ziyade üretim odaklı sektörlerle yönlendirilmesini teşvik ederek sürdürülebilir büyümeyi ve finansal istikrarı destekleyecek, bant genişliğini güncelleme ihtiyacını azaltacak bir ZK uygulamasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

¹ BDDK'nın izni ile faaliyete başlayan bankalara, faaliyete başlama tarihinden itibaren iki yıl süresince kredi büyüme koşullarını sağlamayan bankalar ile aynı oranlar uygulanmaktadır.

² BDDK'nın izni ile faaliyete başlayan bankalara, faaliyete başlama tarihinden itibaren iki yıl süresince kredi büyüme koşullarını sağlayan bankalara uygulanan oranın 200 bp eksiği uygulanmaktadır.

Grafik IV.1.1.1: Bankacılık Sektörü TL Kredi Yıllık Büyüme Oranı (Yükümlülük tarihleri itibarıyla, %)

Bu çerçevede, 9 Aralık 2019 tarihli ve 30973 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sayı:2019/19) ile 29 Kasım 2019 yükümlülük tarihinden itibaren mevcut uygulama revize edilmiştir.³ Buna göre;

- i. TL nakdi kredilerin ilgili dönemdeki TÜFE endeksine bölünmesiyle elde edilen reel değişimleri üzerinden yıllık reel kredi büyümesi hesaplamasına geçilmiştir.
- ii. Yıllık reel kredi büyüme oranının reel nakdi kredi stok değerlerinin son 3 aylık ortalaması üzerinden hesaplanmasına, hesaplamalarda mali kuruluşlara verilen kredilerin dikkate alınmamasına ve yıllık reel kredi büyüme oranı;
 - a. Yüzde 15’in üzerinde olan bankalar için; 2 yıldan uzun vadeli ticari krediler ile 5 yıl ve daha uzun vadeli konut kredileri reel değişimlerinin tamamı büyüme oranı formülünün pay kısmından düşülerek hesaplanan uyarlanmış reel kredi büyüme oranının yüzde 15’in altında olması,
 - b. Yüzde 15’in altında olan bankalar için; 5 yıl ve daha uzun vadeli konut kredileri dışında kalan bireysel kredilerin reel değişiminin yüzde 50’si büyüme oranı formülünün pay kısmından düşülerek hesaplanan uyarlanmış reel kredi büyüme oranının yüzde 5’in üzerinde olması,
 durumunda bankaların ZK teşviklerinden yararlanabilmesine karar verilmiştir.

Böylece, üretim ve yatırım ile ilişkisi kuvvetli olan uzun vadeli ticari krediler ile diğer tüketici kredilerine göre ithalatla ilişkisi oldukça zayıf olan uzun vadeli konut kredilerinin teşvik edilmesi ve kaynakların üretim odaklı ve dış dengeyi destekleyici alanlara yönlendirilmesi hedeflenmiştir.

Bu düzenleme sonrasında, 27 Aralık 2019 yükümlülük tarihinden itibaren, YP mevduat/katılım fonlarına uygulanan ZK oranları tüm vade dilimlerinde 200 bp artırılmış, diğer yandan finansal istikrarı ve reel kredi büyümesine dayalı ZK uygulamasını desteklemek amacıyla reel kredi büyümesi koşullarını sağlayan bankalara söz konusu oranların 200 bp daha düşük uygulanmasına karar verilmiştir. Böylece, TL ZK oranlarından sonra YP ZK oranları da kredi büyümesine göre farklılaştırılmıştır (Tablo IV.1.1.3).

³ 29 Kasım 2019 yükümlülük tarihi için nominal ve reel kredi büyümesine dayalı ZK uygulamaları bir arada uygulanmış ve nominal kredi büyümesine göre ZK teşviklerinden faydalanmaya hak kazanan bankaların bu hakları altı tesis dönemi boyunca devam etmiştir.

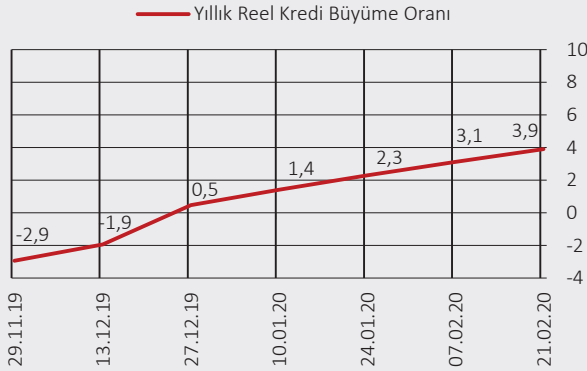
Tablo IV.1.1.3: Kredi Büyümesine Göre Farklaştırılmış YP ZK Oranları (%)⁴

	Koşulları Sağlamayanlar	Koşulları Sağlayanlar	
		27.12.2019 sonrası	06.03.2020 sonrası
Mevduat/katılım fonu (yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu hariç)			
a) Vadesiz, ihbarlı ve 1 yıla kadar vadeli	19	17	12
b) 1 yıl ve 1 yıldan uzun vadeli	15	13	8
Müstakrizlerin fonları			
	19	17	12
Diğer yükümlülükler (yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu dâhil)			
a) 1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli	21	21	16
b) 2 yıla kadar (2 yıl dâhil) vadeli	16	16	11
c) 3 yıla kadar (3 yıl dâhil) vadeli	11	11	6
ç) 5 yıla kadar (5 yıl dâhil) vadeli	7	7	2
d) 5 yıldan uzun vadeli	5	5	0

Kaynak: TCMB.

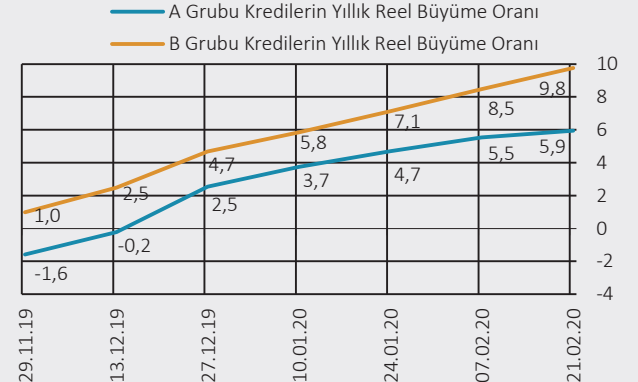
Reel kredi büyümesine dayalı ZK uygulamasının yürürlüğe girdiği 29 Kasım 2019 yükümlülük tarihinde bankacılık sektörünün yıllık reel kredi büyüme oranı yüzde -2,9 düzeyinde iken, uygulamada revizyon yapılmadan önceki son ZK dönemi olan 21 Şubat 2020 yükümlülük tarihinde bu oran yüzde 3,9 düzeyine yükselmiştir (Grafik IV.1.1.2). Aynı zamanda uygulama ile teşvik edilen 2 yıldan uzun vadeli ticari krediler ile 5 yıl ve daha uzun vadeli konut kredilerinin (A Grubu krediler) yıllık reel büyüme oranı aynı dönemde yüzde -1,6'dan yüzde 5,9'a yükselmiştir. Bununla birlikte, kredi büyümesi hesaplamasında daha düşük ağırlıkla dikkate alınan 5 yıl ve daha uzun vadeli konut kredileri dışında kalan bireysel kredilerin (B Grubu krediler) yıllık reel büyüme oranı aynı dönemde yüzde 1'den yüzde 9,8'e yükselmiştir (Grafik IV.1.1.3).

Grafik IV.1.1.2: Bankacılık Sektörü TL Kredi Yıllık Reel Büyüme Oranı (Yükümlülük tarihleri itibarıyla, %)

Kaynak: TCMB

Grafik IV.1.1.3: A Grubu ve B Grubu TL Kredilerin Yıllık Reel Büyüme Oranı (Yükümlülük tarihleri itibarıyla, %)

Kaynak: TCMB

Reel Kredi Büyümesine Dayalı ZK Uygulamasında Revizyon

Tüketici kredilerindeki belirgin artışın; büyüme kompozisyonu, enflasyon ve dış denge üzerinde yaratabileceği olumsuz etkiler ile YP nakdi kredilerin erken kapatılması veya vadesinden önce yapılandırılması amacıyla kullanılan TL kredilerin kredi büyümesinde yol açtığı artış dikkate alınarak, mevcut ZK uygulamasında revizyon yapılmıştır. Bu çerçevede, 7 Mart 2020 tarihli ve 31061 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına Dair

⁴ BDDK'nın izni ile faaliyete başlayan bankalara, faaliyete başlama tarihinden itibaren iki yıl süresince kredi büyüme koşullarını sağlamayan bankalar ile aynı oranlar uygulanır.

Tebliğ (Sayı:2020/6) ile 6 Mart 2020 yükümlülük tarihinden itibaren uyarlanmış reel kredi büyüme oranlarının hesaplanmasında değişikliğe gidilmiştir. Buna göre;

- i. Yıllık reel kredi büyüme oranı;
 - a. Yüzde 15'in üzerinde olan bankalar için; selektif sektörlerde kullanılan 2 yıldan uzun vadeli krediler ile 5 yıl ve daha uzun vadeli konut kredileri reel değişimlerinin tamamı büyüme oranı formülünün pay kısmından düşülerek hesaplanan uyarlanmış reel kredi büyüme oranının yüzde 15'in altında olması,
 - b. Yüzde 15'in altında olan bankalar için; 5 yıl ve daha uzun vadeli konut kredileri dışında kalan bireysel kredi reel değişiminin yüzde 75'i ve YP nakdi kredilerin erken kapatılması veya vadesinden önce yapılandırılması amacıyla 9 Mart 2020 tarihinden itibaren kullanılan TL kredilerin tamamı büyüme oranı formülünün pay kısmından düşülerek hesaplanan uyarlanmış reel kredi büyüme oranının yüzde 5'in üzerinde olması, durumunda bankaların ZK teşviklerinden yararlanabilmesine karar verilmiştir.
- ii. Selektif sektörler ise Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması (NACE) çerçevesinde aşağıdaki gibi belirlenmiştir (Tablo IV.1.1.4).

Tablo IV.1.1.4: NACE Sınıflandırması Çerçevesinde Belirlenen Sektörler

Kısım Kodu	Tanım
A	Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık
B	Madencilik ve Taş Ocakçılığı
C	İmalat (11.01-Alkollü içeceklerin damıtılması, arıtılması ve harmanlanması, 11.02-Üzümden şarap imalatı, 11.03-Elma şarabı ve diğer meyve şaraplarının imalatı, 11.04-Diğer damıtılmamış mayalı içeceklerin imalatı, 11.05-Bira imalatı, 11.06-Malt imalatı ve 12-Tütün ürünleri imalatı hariç)
D	Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtımı
H	Ulaştırma ve Depolama
I	Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri
J	Bilgi ve İletişim

Kaynak: TCMB.

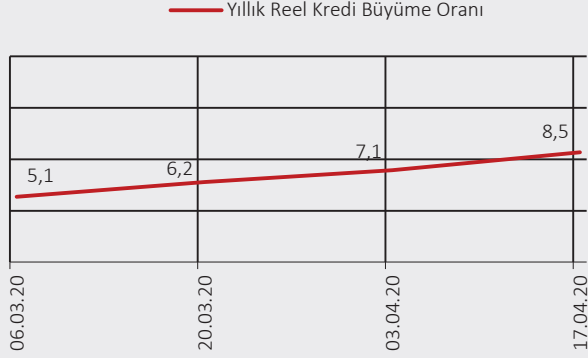
Uygulama ile kredi arzının verimli ve yüksek katma değerli sektörlerde yönlendirilmesinin teşvik edilmesi de hedeflenmiştir. Böylece, kredi arzının tüketimden ziyade sürdürülebilir büyümeyi destekleyecek verimli ve üretim odaklı sektörlerde yönlendirilmesi, cari işlemler dengesinin olumlu etkilenmesi ve finansal istikrarın desteklenmesi hedeflenmiştir.

Dünya genelinde görülen koronavirüs salgınının ve küresel finansal piyasalarda oluşan dalgalanmanın yurt içi piyasalara etkilerinin azaltılması ve finansal istikrarın desteklenmesi amacıyla 17 Mart 2020 tarihinde açıklanan tedbirler kapsamında, 18 Mart 2020 tarihli ve 31072 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Sayı:2020/9) ile tesisi 20 Mart 2020 tarihinde başlayacak olan 6 Mart 2020 yükümlülük tarihinden itibaren ZK uygulamasında reel kredi büyüme koşullarını sağlayan bankalar için YP ZK oranları tüm yükümlülük türlerinde ve tüm vade dilimlerinde 500 bp indirilmiştir. Böylece, YP mevduat/katılım fonlarına uygulanan ZK oranlarından sonra diğer YP yükümlülüklerine uygulanan ZK oranları da kredi büyümesine göre farklılaştırılmıştır (Tablo IV.1.1.3).

Uygulamanın revize edildiği 6 Mart 2020 yükümlülük tarihinde bankacılık sektörünün yıllık reel kredi büyüme oranı yüzde 5,1 düzeyinde iken, bankalarca en son raporlanan 17 Nisan 2020 yükümlülük tarihinde bu oran yüzde 8,5 düzeyine yükselmiştir (Grafik IV.1.1.4). Aynı zamanda uygulama ile teşvik edilen selektif sektörlerde kullanılan 2 yıldan uzun vadeli krediler ile 5 yıl ve daha uzun vadeli konut kredilerinin (A Grubu krediler) yıllık reel büyüme oranı aynı dönemde yüzde 1,9'dan yüzde 6,3'e

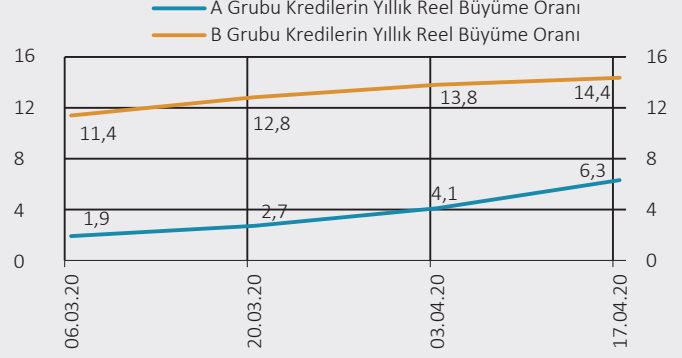
yükselmiştir. Bununla birlikte, kredi büyümesi hesaplamasında ağırlığı düşürülen 5 yıl ve daha uzun vadeli konut kredileri dışında kalan bireysel kredilerin (B grubu krediler) yıllık reel büyüme oranı yüzde 11,4'ten yüzde 14,4'e yükselmiştir (Grafik IV.1.1.5).

Grafik IV.1.1.4: Bankacılık Sektörü TL Kredi Yıllık Reel Büyüme Oranı (Yükümlülük tarihleri itibarıyla, %)

Kaynak: TCMB

Grafik IV.1.1.5: A Grubu⁵ ve B Grubu TL Kredilerin Yıllık Reel Büyüme Oranı (Yükümlülük tarihleri itibarıyla, %)

Kaynak: TCMB

Sonuç

Makroihtiyati ve ince ayar bir para politikası aracı olan ZK'lar 2019 yılı Ağustos ayından itibaren kredi büyümesi ile ilişkilendirilerek para politikasının etkinliğini destekleyen dinamik bir araç olarak kullanılmaktadır. Uygulama, kredi büyüme gelişmelerine hızlı bir şekilde yansımış ve birçok bankada kredi büyüme oranının kademeli bir şekilde referans değerlere yakınsadığı görülmüştür. Kredi arzı aracılığıyla üretimin desteklenmesi amacına dönük olarak etkin ve etkili bir şekilde kullanılan kredi büyümesine dayalı ZK düzenlemesinin önümüzdeki dönemde de büyümeyi özellikle yerli katma değeri yüksek iktisadi faaliyetler üzerinden destekleyerek finansal istikrara katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

TCMB, 2019a. 19 Ağustos 2019 tarih ve 2019-34 sayılı Basın Duyurusu.

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2019/DUY2019-34>

TCMB, 2019b. 9 Aralık 2019 tarih ve 2019-47 sayılı Basın Duyurusu.

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2019/DUY2019-47>

TCMB, 2020a. 7 Mart 2020 tarih ve 2020-12 sayılı Basın Duyurusu.

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2020/DUY2020-12>

⁵ A grubu kredilerin yıllık reel büyüme oranı hesaplamasında (Tebliğin Geçici 9'uncu Maddesinde de belirtildiği üzere), selektif sektörlerde kullanılan 2 yıldan uzun vadeli kredilerin baz dönemi için 6 Eylül 2019 - 15 Kasım 2019 yükümlülük tarihleri arasındaki üç aylık ortalaması 27 Kasım 2020 yükümlülük tarihine kadar sabit olarak alınır.

Kutu IV.1.II

Hazine Destekli KGF Kefaletli Kredi Destek Paketleri

Koronavirüs salgını nedeniyle hizmetler sektörü başta olmak üzere birçok iktisadi alanda faaliyete kısmen ara verilmesi firmaların cirolarının azalmasına ve nakit akışlarının bozulmasına neden olmuştur. Ekonomik İstikrar Kalkanı paketi kapsamında salgının hanehalkı, firma ve banka finansallarına olumsuz etkisini sınırlamak amacıyla 30 Mart 2020’de KGF kefalet limiti ile kullanılan krediler için Hazine desteği 25 milyar TL’den 50 milyar TL’ye çıkarılmıştır. Bu kapsamda, Hazine desteği ile kullanılabilen KGF kefalet limiti 500 milyar TL’ye ulaşmıştır. Bu dönemde, Hazine destekli KGF kefaletli kredilerle KOBİ’ler başta olmak üzere firmaların krediye erişimi desteklenmekte ve önceki kefaletli kredi paketlerinden farklı olarak bireysel kredilerde de Hazine destekli KGF kefaletinin kullanılmasına imkân tanınmaktadır.

KGF kefaletli kredi programları uygulamada paketler halinde açıklanmaktadır. Son dönemde açıklanan kredi programlarından; 121 milyar TL kefalet ile İşe Devam Kredi Desteği, 24 milyar TL kefalet ile İşletme Gideri (Opex), 12 milyar TL kefalet ile Çek Ödeme ve 41 milyar TL kefalet ile Temel İhtiyaç Destek paketleri kullanıma açılmıştır (Tablo IV.1.II 1). Kredi paketleri istihdamın korunması, prim-vergi-sabit ödemeler gibi işletme giderlerinin karşılanması, faturalandırılabilir ticari işlemler karşılığında keşide edilen çeklerin ödenmesinin sağlanması ve hanehalkının krediye erişiminin desteklenmesi amacıyla uygulamaya alınmıştır.

KGF kefaletli teşvik paketlerinde kredi vadeleri İşe Devam Desteği ve Temel İhtiyaç Destek kredilerinde 36 aya kadarken, İşletme Gideri ve Çek Ödeme kredi paketinde 12 aya kadardır. Söz konusu kredi programlarının anapara/faiz ödemesiz dönem imkânları da vardır ve bu süreler toplam vadeye dâhildir.

KGF kefaletli kredi maliyetleri, KGF kefaleti bulunmayan ticari kredi maliyetlerine göre daha avantajlıdır. Örneğin, İşe Devam Desteği kredilerinde yüzde 7,5, İşletme Gideri ve Çek Ödemesi paketlerinde yüzde 9,5 olan yıllık faiz oranlarına ek olarak yüzde 0,5-0,75 oranlarında KGF komisyonu bulunmaktadır.

Kredi üst limitleri firma kredilerinde ciroya göre farklılaşırken; gerçek kişilere yönelik olan Temel İhtiyaç Destek paketi kapsamında 10 bin TL’ye kadar kredi kullanılabilir. Kredi kullanımları incelendiğinde İşe Devam Desteği ve Temel İhtiyaç Destek paketlerinin büyük oranda kullanıldığı; bankaların operasyonel açıdan teknik ayarlamalarının ardından İşletme Gideri ve Çek Ödeme paketleri kullandırımlarını sürdürdüğü gözlenmektedir.

Söz konusu teşvik paketlerini izleyen dönemde Eximbank aracılığıyla ihracatçı firmaların destelenmesi amacıyla, 20 milyar TL kefalet ile Eximbank Kredi Destek ve 10 milyar TL kefalet ile Eximbank Stok Finansman Destek paketleri de kullanıma açılmıştır. Nisan ayında TOBB desteği ve 2,4 milyar TL KGF kefaleti ile TOBB Nefes Kredisi ve 3 milyar TL KGF kefaleti ile Küçük İşletme Can Suyu Kredisi duyurulmuştur. Bu iki kredi paketinde faiz oranı yüzde 7,5 seviyesinde olup, yüzde 0,3 ila yüzde 0,75 oranında banka ve KGF komisyonu bulunmaktadır.

Tablo IV.1.II 1: Son Dönemde Öne Çıkan KGF Kefaletli Kredi Teşvik Programları (Kredi kullandırım bilgileri 11 Mayıs 2020 tarihi itibarıyla.)

	İşe Devam Kredi Desteği	Çek Ödeme	İşletme Gideri (OPEX)	Temel İhtiyaç Destek	TOBB Nefes 2020	Küçük İşletme Can Suyu*	Eximbank Kredi Destek	Eximbank Stok Fin. Destek
Kefalet Limiti (Milyar TL)	121	12	24	41	2,4	3	20	10
Kredi Limiti (Milyar TL)	152	15	30	50	3	3,75	23	12
Katılımcı Bankalar	5 Kamu Bankası	18 Banka	13 Banka	5 Kamu Bankası	Denizbank	Halkbank	Eximbank	Eximbank
Kredi Bazında Üst Limit (Firmalarda Ciroya Göre)	125 milyon TL	12,5 milyon TL	62,5 milyon TL	10 bin TL	50-100 bin TL	25 bin TL	KOBİ: 27,7 milyon TL Diğer: 55,6 milyon TL	KOBİ: 27,7 milyon TL Diğer: 55,6 milyon TL
Vade								
Anapara Ödemesiz Dönem	6 aya kadar	3 aya kadar	3 aya kadar	6 aya kadar	8 ay	6 aya kadar	12 aya kadar	
Ödemesiz dönem dâhil toplam	36 ay	12 ay	12 ay	36 ay	20 ay	36 ay	36 ay	12 ay sonunda tek ödeme
Maliyet								
Kredi faizi (yıllık)	%7,5	%9,5	%9,5	Aylık %0,49 / Yıllık %8,1	%7,5	%7,5		
Banka Komisyonu	%0,75	%0,50	-	-	%0,3	%0,75	%0,50	%0,50
KGF Komisyonu	%0,75	%0,50	%0,50	%0,75	%0,75	%0,75	%0,50	%0,50
Kefalet / Kredi oranı	%80	%80	%80	%80-85	%80	%80	%90	%90
Koşul	2020 Şubat sonu çalışan sayısı korunmalı.	25.03.2020'ye kadar faturalarla bağlantılı ticari işlemler için 30.06. 2020 tarihine kadar keşide edilen çekler.	Giderler sözleşme veya fatura ile belgelendirilecektir.	Açık banka-VYŞ takip kaydı, çek ya da protestolu senedi olmayan gerçek kişiler. Eşlerden biri kullanılabilir.	TOBB Üyesi, Ticaret Odası Üyeleri, Sanayi Odası Üyeleri, Deniz Ticaret Odası Üyeleri ve Ticaret Borsası Üyeleri yararlanabilir.	Yıllık cirosu 3 milyon TL'ye kadar olan meslek odalarına kayıtlı şahıs işletmeleri yararlanabilir.	Mart 2020 istihdam sayısının korunması, ihracat taahhüdü.	Ocak-Mart 2020 stok alım belgesi.
Kredi Tutarı (milyar TL)								
Bankalara Başvuru	125,7	7,4	13,8	33,7	1,3	1,1	0,3	
KGF'ye iletilen / KGF onaylanan	121,9	6,8	11	33,7	1,1	1,1	0,3	
Kullanım	113,9	5,6	8,7	27,1	0,5	0,4	0,1	
Firma/Hanehalkı (Adet)								
Bankalara Başvuru	180,8 bin	15,9 bin	18,9 bin	5,7 milyon	21 bin	44,8 bin	25	
KGF'ye iletilen / KGF Onaylanan	177 bin	14,9 bin	15,7 bin	5,7 milyon	17,2 bin	44,8 bin	19	
Kullanım	164,8 bin	12,5 bin	12,77 bin	4,6 milyon	8,5 bin	14,7 bin	7	

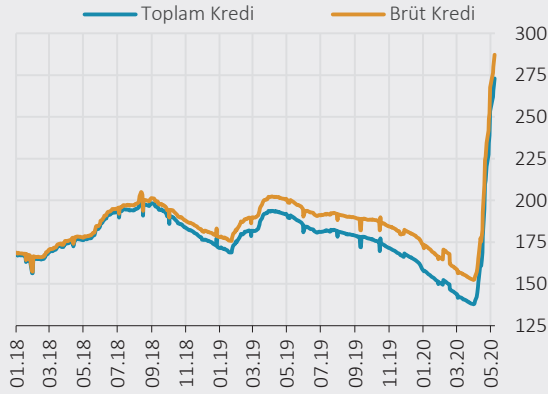
Kaynak: KGF

Dipnot: TOBB Nefes 2020 kredi paketinde 2020 yılında ödeme yapılmayacak (8 aya kadar anapara ödemesiz dönem), ödemeler eşit taksitler halinde 2021 yılında başlayacaktır. *Küçük İşletme Can Suyu Kredisi Destek Programı İş'e Devam Destek Paketi altında yer alan bir alt programdır.

Bankacılık sektöründe kefaletli canlı kredi bakiyesinin 31 Mart – 8 Mayıs 2020 döneminde 135 milyar TL artışla 273 milyar TL'ye yükseldiği gözlenmektedir (Grafik IV.1.II.1). Söz konusu krediler ağırlıklı olarak TL cinsi firma kredilerden oluşmaktadır.

Nisan ayında kredi teşvik paketlerinin uygulanmaya başlaması TL ticari kredi faizlerinin gerilemesine katkı sağlamıştır (Grafik IV.1.II.2). Bu kapsamda KGF kefaletli kredi faiz oranlarında Nisan ayında gözlenen gerileme dikkat çekicidir. KGF kefaleti olmadan kullanılan TL ticari kredilere göre Hazine destekli KGF kefaletli kredi faizleri 10 Nisan 2020 haftasında yaklaşık 410 bp daha düşük gerçekleşmiştir. Söz konusu ticari kredi faiz oranı farkı 8 Mayıs haftasında fark 116 bp'ye gerilemiştir.

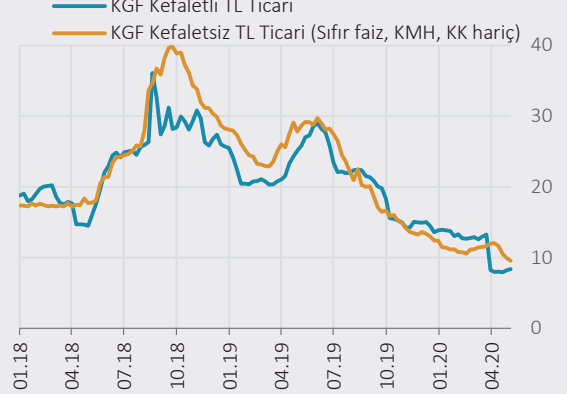
Grafik IV.1.II 1: Kefaletli Kredi Gelişimi
(Milyar TL, %)

Kaynak: TCMB.

Son Gözlem:08.05.2020

Grafik IV.1.II 2: TL Ticari Kredi Faizleri
(%)

Kaynak: TCMB.

Son Gözlem: 08.05.2020

Dipnot: Sıfır faiz, KMH ve KK hariçtir. Katılım bankaları hariçtir.

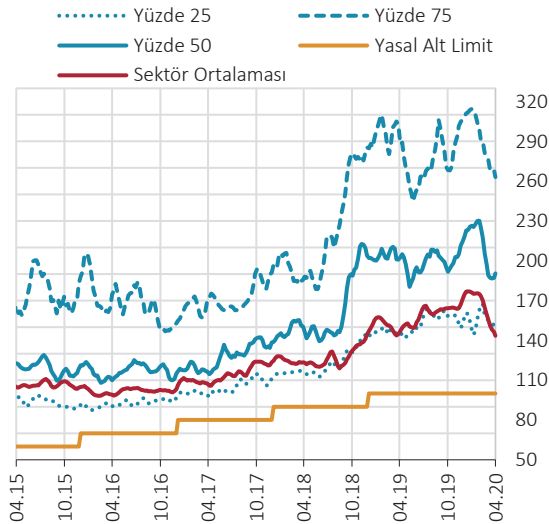
Sonuç olarak, koronavirüs salgınının reel kesim ve hanehalkının borç ödeme kapasitesi üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla uygulamaya geçen kredi teşvik paketleri finansal istikrar açısından yakından izlenmektedir. Söz konusu kredi paketleri sundukları vade ve maliyet avantajının yanı sıra teminat sorunu yaşayan firmalar başta olmak üzere reel sektörün finansmana erişimini desteklemektedir. Ayrıca, bu dönemde ilk defa gerçek kişilere yönelik KGF destekli bir kredi paketi açıklanmış ve hanehalkının bu dönemde yaşayabilecekleri olumsuzlukların hafifletilmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede, KGF kefaletli kredi uygulamasının, koronavirüs salgınının reel ekonomiye ve finansal istikrara olan olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik çok etkin bir yöntem olduğu değerlendirilmektedir.

IV.2 Likidite Riski

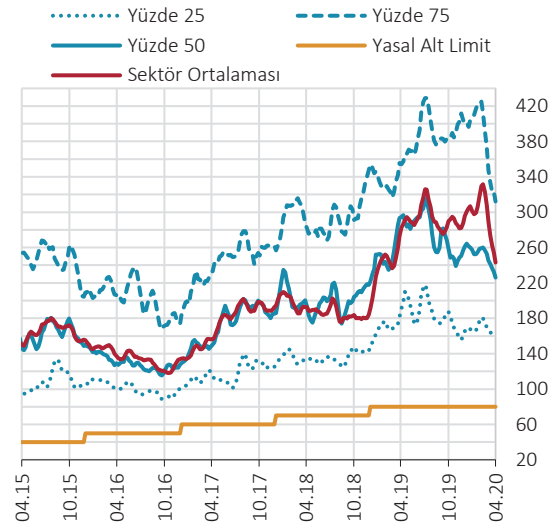
Koronavirüs salgınının etkisiyle 2020 yılının Şubat ve Mart aylarında küresel finansal piyasalarda oynaklıklar tarihi yüksek seviyelere gelmiş, likidite sıkışıklığı yaşanmış ve bankacılık sektörünün likidite görünümüne ilişkin riskler ön plana çıkmıştır. Risk iştahındaki gerileme ve likidite ihtiyacının artması sonucu gelişmiş ülke ve GOÜ merkez bankaları finansal sektöre sağladıkları likidite desteklerini artırmak amacıyla bir dizi tedbir almıştır (Kutu I.1.I ve Kutu II.1.I). Salgın öncesi dönemde yurt içi ve yurt dışı fonlama koşullarında 2019 yılına kıyasla gözlenen iyileşme, salgınla birlikte küresel piyasalarda yaşanan likidite sıkışıklığı ve artan risk priminin etkisiyle tersine dönmüştür. Salgının ülkemizde görülmesi ile birlikte alınan likidite önlemleri ise bankaların likidite yönetimine esneklik sağlamak suretiyle finansal istikrarı desteklemektedir. Son dönemde bankaların vadesi dolan sendikasyon kredilerini yüksek oranlarda yenilemeleri, yurt dışı fonlama kaynaklarına erişim kabiliyetlerinin devam ettiğine işaret etmektedir. Yurt içinde ise güçlü seyreden mevduat büyümesine ek olarak gerçekleştirilen TL cinsi uzun vadeli ihraçlar, sektörün likidite görünümünü desteklemektedir. Koronavirüs salgınının ülkemizde görülmesi sonrası TCMB tarafından 17 Mart, 31 Mart ve 17 Nisan 2020 tarihlerindeki duyurularla; piyasa yapıcı bankalara APİ çerçevesinde tanınan likidite imkânının artırılması, hâlihazırda bankaların TCMB ile 1 ay, 3 ay ve 6 aylık vadelerde ABD doları karşılığı yaptıkları swap işlemlerine euro ve altın karşılığı da katılabilmeleri kredi artışına endekli hedefli likidite imkânı çerçevesinde 6 ay ve 1 yıl vadeli swap ihalelerinden repo faiz oranlarından daha düşük faiz oranlarıyla yararlanabilmeleri sağlanmıştır. Ayrıca, BDDK tarafından da likidite oranlarına yönelik düzenlemelere esneklikler getirilmiştir (Kutu I.1.I). Gelişmiş ülke merkez bankalarının salgının etkilerini hafifletmek için uyguladıkları geleneksel olmayan politikalar ile sisteme sağladıkları likiditenin önümüzdeki dönemde getiri arayışı ile GOÜ'lere de yönelebileceği ve bu kapsamda yurt dışı fonlama maliyetlerinin ve miktar kısıtlamalarının azalabileceği, katılımcı ülke çeşitliliğinin de artabileceği düşünülmektedir.

Grafik IV.2.1: Yüzdeler Dilimlere Göre Bankaların Toplam Likidite Karşılama Oranları (4 HHO, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 30.04.20
Dipnot: KYB'ler hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Söz konusu dilimler, likidite karşılama oranları en küçükten en büyüğe göre sırasıyla 25, 50 ve 75'inci yüzdelerlik dilimlerde yer alan bankaları temsil etmektedir.

Grafik IV.2.2: Yüzdeler Dilimlere Göre Bankaların YP Likidite Karşılama Oranları (4 HHO, %)

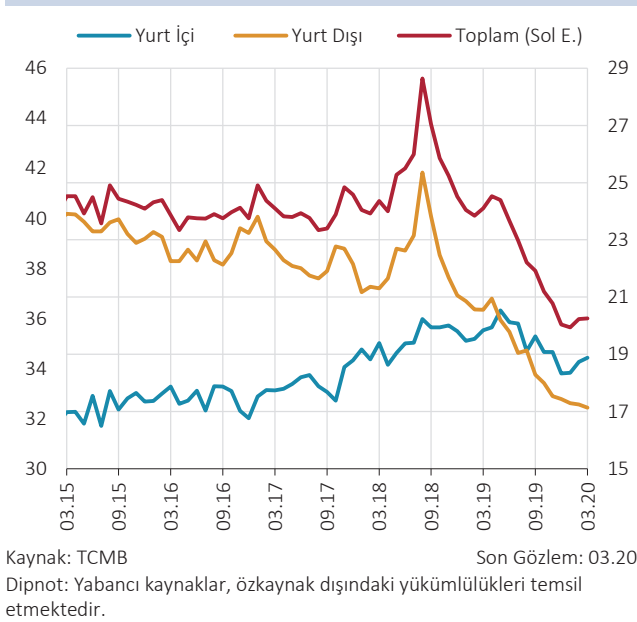

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 30.04.20
Dipnot: KYB'ler hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Söz konusu dilimler, likidite karşılama oranları en küçükten en büyüğe göre sırasıyla 25, 50 ve 75'inci yüzdelerlik dilimlerde yer alan bankaları temsil etmektedir.

Bankacılık sektörünün kısa vadeli likidite şoklarına karşı dayanıklılığı devam etmektedir. Bankaların kısa vadeli likidite pozisyonunu temsil eden ve bilançolarındaki yüksek kaliteli likit varlık stokunun 30 gün

içinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarını karşılama kapasitesini gösteren LKO için yasal alt limitler, 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren toplam ve YP için sırasıyla yüzde 100 ve yüzde 80 olarak uygulanmaktadır. Sektörün toplam ve YP için hesaplanan mevcut LKO'ları, 2020 yılı Nisan ayı itibarıyla sırasıyla yüzde 144 ve yüzde 243 seviyelerinde olup, yasal alt sınırların oldukça üzerinde seyretmektedir (Grafik IV.2.1 ve IV.2.2). YP cinsi serbest DİBS stoku başta olmak üzere bankaların likit varlıklarında mevcut Rapor döneminde kaydedilen artış sektörün LKO'larını destekleyen bir unsur olmuştur. Diğer taraftan, koronavirüs salgınının olası etkilerine karşı alınan tedbirler kapsamında TCMB tarafından piyasadaki likiditenin desteklenmesi amacıyla reel kredi büyüme koşullarını sağlayan bankalar için YP ZK oranlarında tüm vadelerde 500 bp indirime gidilmiştir. LKO'larda 2019 yılının son çeyreğinden itibaren artış, 2020 yılı Mart ayı itibarıyla ise azalış gözlenmiş olup sektörün toplam ve YP için hesaplanan LKO'ları mevcut Rapor döneminde sınırlı miktarda gerilemiştir. Söz konusu tedbirlerin yanı sıra banka bazlı farklılaşmaların gözlemlendiği LKO'larda BDDK tarafından yasal asgari oranlara uyum konusunda 31 Aralık 2020 tarihine kadar bankalara geçici muafiyet tanınmıştır (Kutu I.1.I).

Grafik IV.2.3: Mevduat Dışı Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı (%)

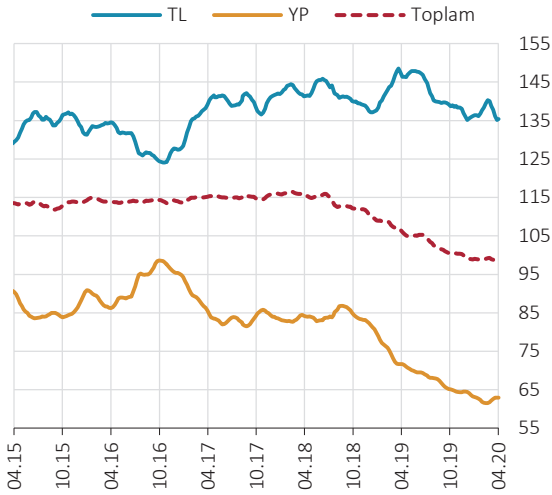
Bankaların fonlama kompozisyonunda çekirdek dışı yükümlülüklerin toplam kaynaklar içerisindeki payı sınırlı miktarda azalarak yüzde 36 seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.2.3). Mevcut Rapor döneminde özellikle TL mevduatta gözlenen güçlü yükseliş, yurt içi tarafta çekirdek yükümlülüklerin payındaki artışta belirleyici olmuştur. Bu gelişmede düzenli gelir sahibi mudilerin salgın döneminde zorunlu tüketim dışı harcamalarını ertelemesinin etkili olduğu, normalleşme ile birlikte bu tutarda düşüş gözlenebileceği değerlendirilmektedir. 2020 yılı başından itibaren ise TL kredi büyümesindeki ivmelenme sonrası olası likidite ihtiyacının karşılanması amacıyla sektörün repo ve TL cinsi ihraç tutarları artmıştır. Yurt dışından temin edilen fonların mevcut Rapor döneminde bir miktar gerilemesi sonucu yurt dışı tarafta da mevduatın payı artmış ve mevduat dışı kaynakların yabancı kaynaklara oranında düşüş gözlenmiştir. Mevcut Rapor döneminde politika faizindeki indirimlerin TL fonlama maliyetlerine yansımaları, sektörün yurt içinden sağladığı fonlamanın payının artmasında etkili olmuştur. Bu durum, yurt içi piyasalarda derinleşmeye ve sektörün yurt dışı oynaklıklara karşı duyarlılığının sınırlandırılmasına katkı sağlamaktadır. Büyük ölçüde bankalara borçlar, tahvil ihraçları ve repo işlemlerinden oluşan mevduat dışı kullanımındaki gerileme, sektörün fonlama yapısını ve finansal istikrarı destekleyici niteliktedir.

Bankaların likidite pozisyonunun sağlamlığına ilişkin temel göstergelerden biri olan kredi/mevduat (K/M) oranı, kredilerin ne ölçüde mevduatlarla fonlandığını temsil etmektedir. 2019 yılında K/M oranında gözlenen dengelenme, geçtiğimiz Rapor döneminden itibaren ivmelenen kredi büyümesinden daha güçlü

seyreden mevduat artışı sonucu mevcut Rapor döneminde de devam etmiş ve bu oran 2020 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 98 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.4).¹ Zayıf seyreden yatırım ve YP kredi talebi ile uygun TL kredi koşullarından faydalanmak isteyen bazı firmaların vadesi gelen YP kredilerini TL'ye çevirme tercihleri sonucu YP kredi büyümesi daralmaya devam etmiştir. Salgın öncesi dönemde döviz kuru oynaklığının düşmesi ve enflasyon görünümündeki belirgin iyileşme ile dolarizasyon eğilimi azalmış, bunun sonucunda YP K/M oranındaki gerileme sınırlı kalmıştır. 2020 yılı Mart ayından itibaren ise döviz kuru oynaklıklarında gözlenen yükselişe rağmen mudilerin YP mevduat tercihlerinde artış kaydedilmemiştir. TL tarafta ise belirsizlik algısının azalması ve kredi faiz oranlarında gözlenen düşüş ile İVME ve İSTOD kredi desteklerinin katkısına ek olarak ZK oranlarının reel kredi büyüme oranlarıyla ilişkilendirilmesi sonucunda 2019 yılının son çeyreğinden itibaren kredi piyasasında toparlanma gözlenmiştir. Buna karşın TL mevduatta gözlenen güçlü büyüme sayesinde TL K/M oranı seviyesini korumuştur.² 2020 yılı Nisan ayı itibarıyla TL ve YP K/M oranları sırasıyla yüzde 135 ve yüzde 63 seviyesindedir.

Grafik IV.2.4: Kredi/Mevduat Oranı

(4 HHO, %)

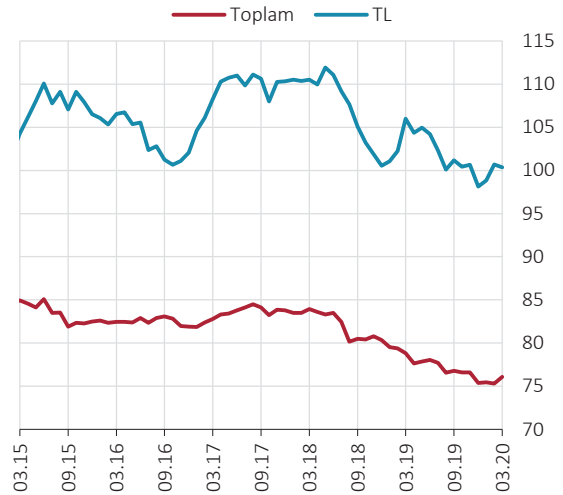
Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 30.04.20

Dipnot: KYB'ler hariç hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.5: Kredi/(Mevduat+Diğer İstikrarlı Kaynaklar)

Oranı (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: Diğer istikrarlı kaynaklar içinde özkaynak, uzun vadeli ihraçlar, sermaye benzeri borçlar ve 1 yıldan uzun vadeli diğer borçlar dikkate alınmıştır.

Alternatif olarak takip edilen diğer bir gösterge de kredilerin mevduat ve diğer istikrarlı kaynaklar toplamına oranıdır (K/M+). Bankaların likidite görünümünün daha kapsamlı takip edilebilmesine olanak sağlayan ve mevduat dışındaki diğer istikrarlı fonlama kaynaklarını da göz önünde bulunduran K/M+ oranı mevcut Rapor döneminde yatay seyretmiş ve 2020 yılı Mart ayı itibarıyla toplam için yüzde 76, TL için ise yüzde 100 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.5). Bu gelişmede TL kredilerde gözlenen ivmelenmenin, mevduat artışına ek olarak özkaynaklar ve uzun vadeli TL cinsi ihraçlarla finanse edilmesi etkili olmuştur. Kredi büyümesinde gözlenen artışa karşın, gerek güçlü mevduat yükselişi, gerekse bankaların yurt içi piyasalarda gerçekleştirdikleri TL cinsi uzun vadeli ihraçlarındaki ve diğer istikrarlı fonlama kaynaklarındaki artış, sektörün likidite görünümünü desteklemektedir.

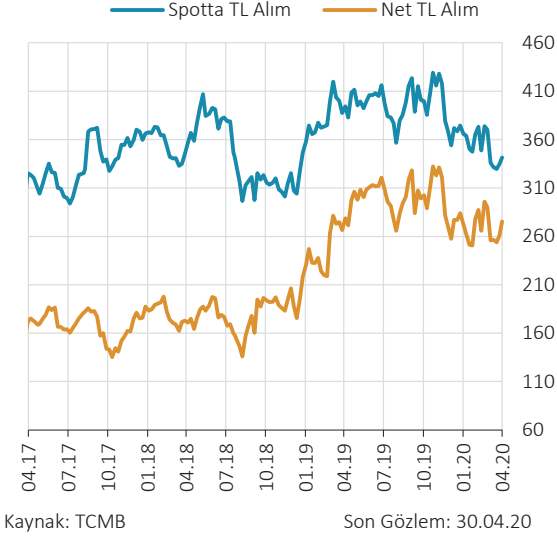
Kredi kompozisyonunda TL lehine değişim ile TL ve YP K/M oranları arasındaki farkın artması nedeniyle bankalar para takası işlemleri yoluyla TL fonlama ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Mevcut Rapor döneminde sektörün yurt içi piyasalardan TL borçlanmasının ve TL mevduatın artması sonucunda para takası piyasasından net TL fonlama miktarında düşüş gözlenmiştir. Ancak yakın dönemde artan TL likidite ihtiyacı

¹ Kredi veren fakat mevduat toplama yetkisi bulunmayan KYB'ler, K/M oranı hesaplamasına dâhil edilmemiştir. KYB'ler dâhil edildiğinde ise sektörün K/M oranı 2020 Nisan ayı itibarıyla yüzde 106 seviyesine ulaşmaktadır.

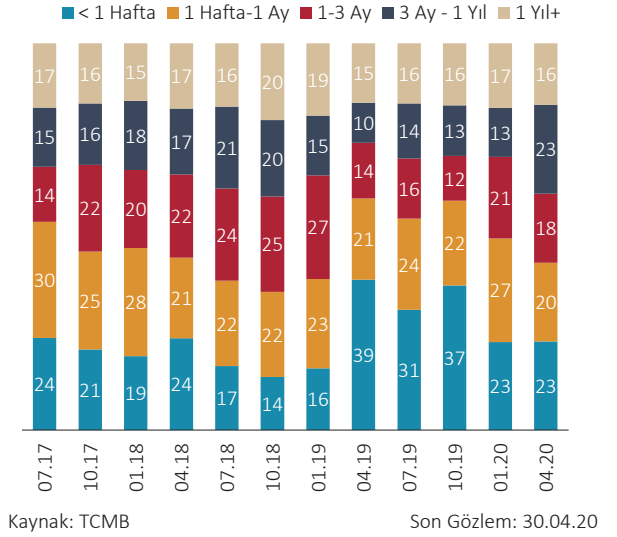
² Yıllık kredi büyümesi gelişmeleri için "Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski" bölümünde yer alan Grafik IV.1.1'e bakınız.

nedeniyle bankaların para takası piyasalarından TL fonlama miktarı tekrar artış göstermiş ve 2020 yılı Nisan ayı itibarıyla 275 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.6).

Grafik IV.2.6: TL Para Takası İşlem Tutarlarının Gelişimi (Milyar TL)

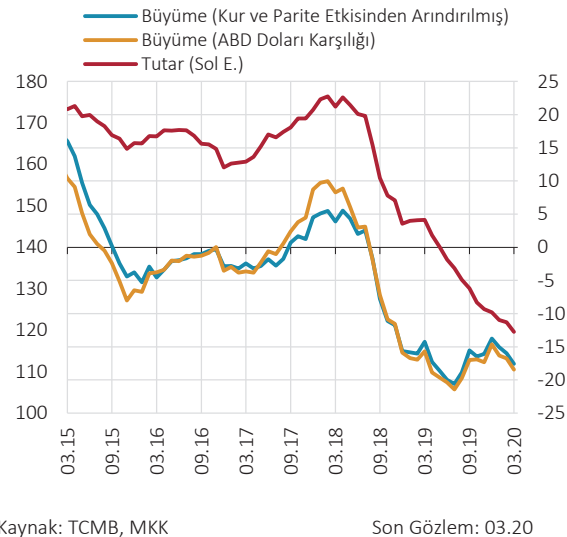

Grafik IV.2.7: Spotta TL Alım Para Takası Kalan Vade Dilimleri (Stok, % Pay)

BDDK'nın 18 Aralık 2019, 8 Şubat ve 12 Nisan 2020 tarihlerinde yurt dışı yerleşiklerle yapılan vadede TL alım ve vadede TL satım türev işlemlerine ilişkin uygulamaya koyduğu kısa vadeli işlemlerin özkaynak oranına yönelik sınırlamaları sonrası bankaların yurt içinde TCMB işlemlerine yöneldiği ve söz konusu işlemlerin daha uzun vadelerde yoğunlaştığı görülmektedir (Grafik IV.2.7 ve Kutu I.1.1).

Grafik IV.2.8: Bankacılık Sektörü Yurt Dışı Borcunun Büyüme Oranı ve Miktarı (Yıllık % Artış, Milyar ABD Doları)

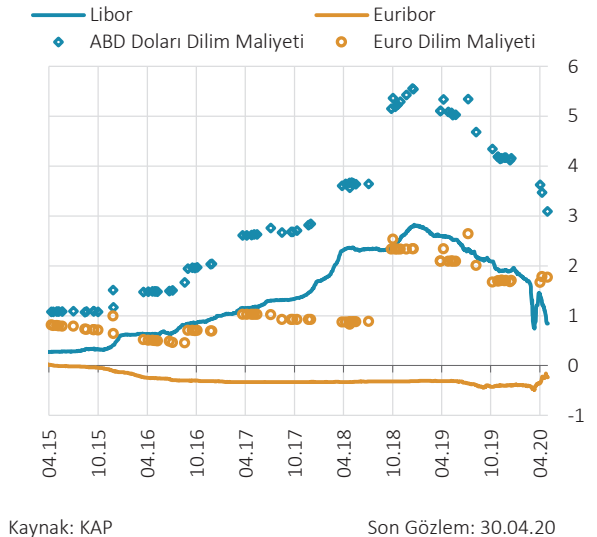

Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: Kur ve parite etkisinden arındırılan büyüme serisi, 2013 yıl sonu kur ve parite değerlerine göre yeniden hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.9: 367 Gün Vadedeli Sendikasyon Kredilerinin Maliyet Gelişimi (İşlem Bazlı, %)

Kaynak: KAP

Son Gözlem: 30.04.20

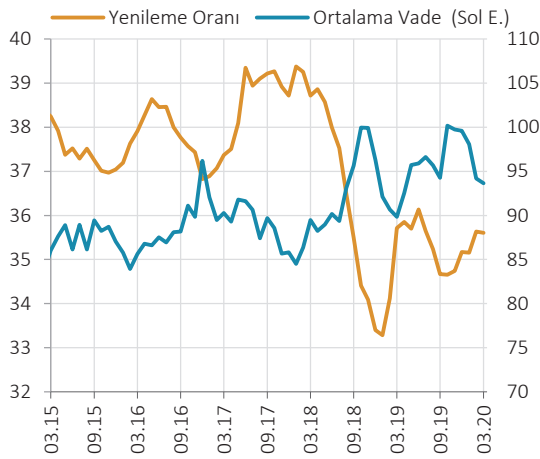
Dipnot: Büyük ölçekli 10 banka için hesaplanmıştır.

YP cinsi kredi büyümesindeki zayıf seyrin mevcut Rapor döneminde devam etmesi ve YP mevduat faizlerinin tarihi düşük seviyelerde olması, yurt dışı borçlanma maliyetlerinde kaydedilen iyileşmeye karşın bankaların yurt dışı kaynak talebini azaltmış ve sektörün yurt dışı borç bakiyelerindeki gerilemede etkili

olmuştur (Grafik IV.2.8). TL cinsi kredi büyümesinde gözlenen ivmelenme ve politika faiz indirimlerini takiben fonlama maliyetlerindeki düşüş ile para birimi cinsinden gözlenen maliyet farklılaşması bankaları yurt dışından ziyade yurt içi kaynaklara yönlendirmiştir. Sendikasyon kredisi maliyetlerinde Libor kaynaklı gerileme gözlenmiş ve vadesi dolan sendikasyon kredileri yaklaşık yüzde 80 oranında yenilenmiştir (Grafik IV.2.9). Ek olarak 2020 yılı başından itibaren bazı bankalar eurobond ihracı ve sermaye benzeri tahvil ihracı gerçekleştirmiştir.

Sektörün YP likidite ihtiyacının düşük olması ve yurt dışı borçlanma araçlarında gerileyen ancak yüksek seviyede seyreden maliyetler sonucu, bankalar vadesi gelen dış borçlarını yüzde 100'ün altındaki oranlarda yenilemiştir. Mevcut Rapor döneminde yapılan yurt dışı tahvil ihraçları ve sermaye benzeri borçlanmalar sonrasında toplam dış borç çevirme oranı bir miktar artmış ve 2020 yılı Mart ayı itibarıyla yüzde 88 olarak gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.10). Dış borçların ortalama kalan vadesi ise 37 ay seviyesinde kısmen yatay seyretilmiştir. Salgının finansal piyasalar üzerinde yarattığı baskının etkisiyle yurt dışı fonlama maliyetlerinin yüksek seyrine devam etmesi, bankaların dış borç yenilemelerinin vade kompozisyonunda da etkili olmuş, bankalar bu dönemde daha düşük faizli kısa vadeli dış borçlarını yenilemiştir. 2020 yılı Mart ayı itibarıyla kısa vadeli dış borç çevirme oranı yüzde 96, orta ve uzun vadeli dış borç çevirme oranı yüzde 58 olarak gerçekleşmiştir (Grafik IV.2.11).

Grafik IV.2.10: Toplam Dış Borç Yenileme Oranı ve Ortalama Kalan Vade (% , Ay)

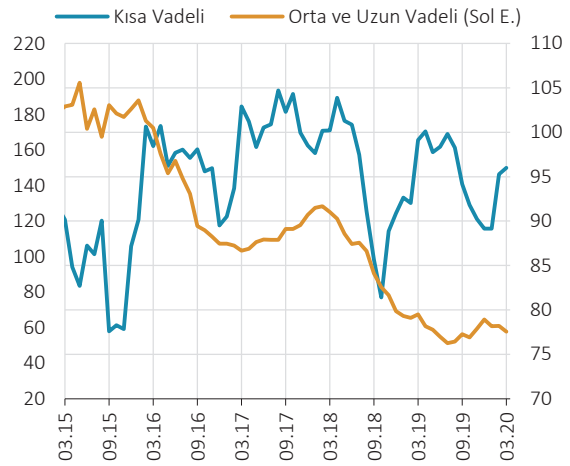

Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: Dış borç yenileme oranı, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının 6 aylık hareketli toplamları üzerinden hesaplanmıştır.

Grafik IV.2.11: Dış Borç Yenileme Oranı (%)

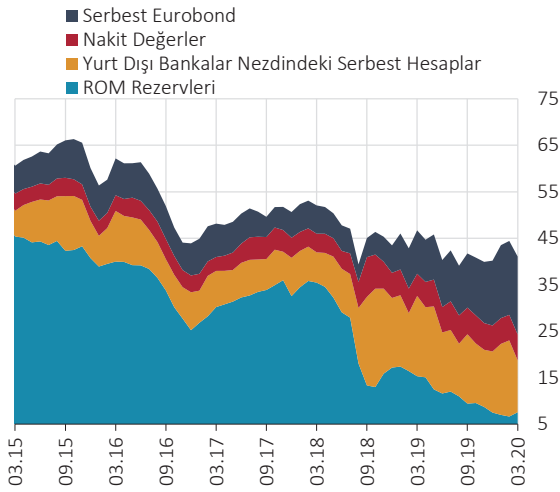
Kaynak: TCMB, MKK

Son Gözlem: 03.20

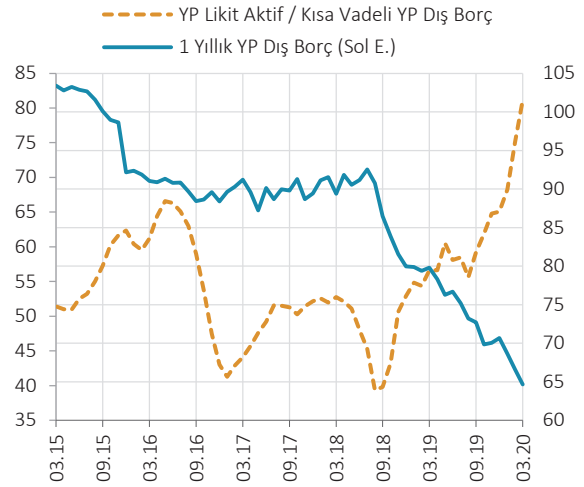
Dipnot: Dış borç yenileme oranları, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının kısa vade için 3 aylık, uzun vade için 12 aylık hareketli toplamları üzerinden hesaplanmıştır.

Bankacılık sektörü YP likidite şoklarına karşı yeterli tamponlara sahiptir. Sektörün YP likit aktif portföyü uluslararası piyasalarda yaşanabilecek olası şoklara karşı bankaların direncini desteklemektedir. Bankaların likit aktif portföyleri serbest eurobondlar, nakit, yurt dışı serbest hesaplar ve ROM rezervlerinden oluşmakta olup; söz konusu likit aktif portföyü bir yıl içinde vadesi dolacak YP cinsi yurt dışı borcun tamamını karşılayabilecek düzeydedir (Grafik IV.2.12 ve Grafik IV.2.13).³

³ Bankacılık sektörünün bir yıl içinde vadesi dolacak dış borcu 40,1 milyar ABD doları seviyesinde olup, bankaların nakit, yurt dışı hesaplar, serbest eurobondlar ve ROM rezervleri sırasıyla 5,6, 11,2, 16,8 ve 7,5 milyar ABD doları seviyesindedir.

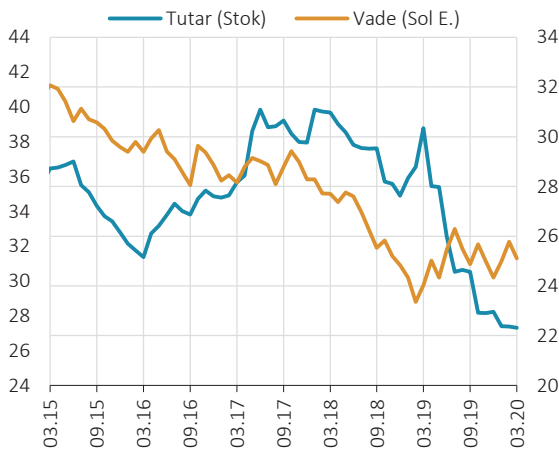
Grafik IV.2.12: YP Likit Aktiflerin Tutarı (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB, MKK Son Gözlem: 03.20
Dipnot: YP likit aktifler, ROM kapsamında tutulan rezervler ile nakit değerler, yurt dışı bankalar nezdindeki serbest hesaplar ve serbest eurobondlardan oluşmaktadır ve ay sonu kurları ile hesaplanmıştır.

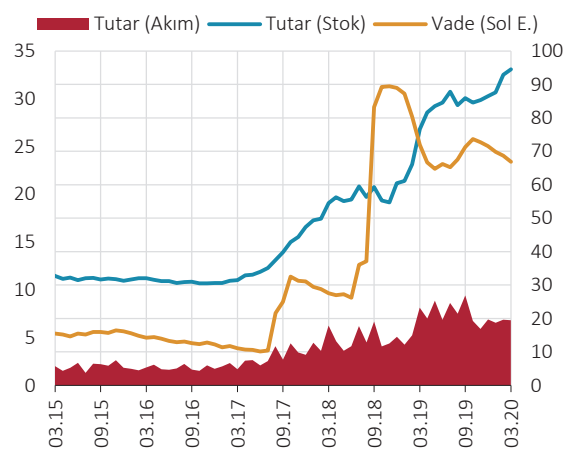
Grafik IV.2.13: 1 Yıl İçinde Vadesi Dolacak YP Dış Borç ve Karşılama Oranı (% , Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB, MKK Son Gözlem: 03.20
Dipnot: YP Likit Aktif / Kısa Vadeli YP Dış Borç oranının, 3 aylık hareketli ortalamasına yer verilmiştir.

Düşük seyreden YP likidite ihtiyacı ve yüksek seyreden maliyetler sebebiyle mevcut Rapor döneminde bankaların yurt dışı YP cinsi menkul kıymet ihraçlarında ve vade görünümünde yatay seyir gözlenmiştir (Grafik IV.2.14). Önümüzdeki dönemde küresel likiditedeki artışın katkısıyla risk iştahında düzelme yaşanması durumunda yurt dışı YP cinsi menkul kıymet ihraçlarında ve dış borç yenileme koşullarında iyileşme gözlenebilecektir. Yurt içi tarafta ise artan TL kredi büyümesi ile oluşan likidite ihtiyacının bir kısmının TLREF'e dayalı TL ihraçlar kanalıyla desteklediği gözlenmektedir (Grafik IV.2.15). Ek olarak, TCMB bünyesinde gerçekleştirilen TL ve döviz işlemleri çerçevesinde VDMK ve İTMK'lar 31 Mart 2020 tarihinde alınan karar ile teminat havuzuna dâhil edilmiştir. Bu kararlar benzer nitelikteki ihraçların likiditesinin artırılması, sermaye piyasalarının derinleşmesine katkıda bulunulması ve bankalara TL ve döviz likiditesi yönetimlerinde esneklik sağlanması amaçlanmıştır.

Grafik IV.2.14: Yurt Dışı YP Menkul Kıymet İhraç Tutarı ve Ortalama Kalan Vade (Milyar ABD Doları, Ay)

Kaynak: MKK Son Gözlem: 03.20

Grafik IV.2.15: Yurt İçi TL Menkul Kıymet İhraç Tutarı ve Ortalama Kalan Vade (Milyar TL, Ay)

Kaynak: MKK Son Gözlem: 03.20

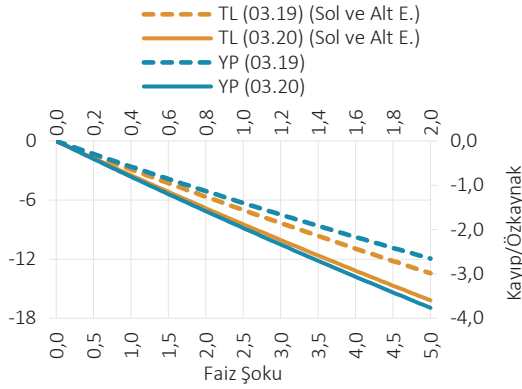
IV.3 Faiz ve Kur Riski

Bankacılık sektörü bilanço içi ve dışı faize duyarlı YP açık pozisyonu 2020 yılı Mart ayında bir önceki Rapor dönemine göre yüzde 2 artarak 49 milyar ABD doları olarak gerçekleşirken, TL pozisyon fazlası yüzde 5 artışla 686 milyar TL olmuştur.¹ Faize duyarlı YP açık pozisyonundaki yükselişte mevduat artışı etkili olurken, TL pozisyon fazlasındaki artışta ise güçlü TL kredi büyümesi belirleyicidir.

Sektörün TL ve YP cinsinden faize duyarlı pozisyonlarının yeniden fiyatlama kanalına hassasiyeti duyarlılık analizine tabi tutulmuştur. Bu kapsamda ekonomik değer yaklaşımı kullanılarak söz konusu pozisyonlara pozitif faiz şoku uygulanmış ve oluşan muhtemel kaybın özkaynaklara oranı hesaplanmıştır. Buna göre sektörün TL cinsinden faize duyarlı pozisyonlarına uygulanan 5 yüzde puana kadar pozitif faiz şoku özkaynakların yüzde 16'sına kadar muhtemel kayba sebep olmaktadır. Diğer taraftan YP cinsinden faize duyarlı pozisyonlara uygulanan 2 yüzde puana kadar pozitif faiz şoku sonucunda ise özkaynakların yaklaşık yüzde 4'üne varan oranda muhtemel kayıp hesaplanmıştır. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında pozitif faiz şokundan kaynaklanan muhtemel kayıp/özkaynak oranlarında TL ve YP tarafta artış gözlenmiştir (Grafik IV.3.1).

TL cinsinden faiz riskine duyarlı aktiflerin ağırlıklı ortalama vadesi, uzun vadeli kredilerin payının artması sonucu bir önceki Rapor dönemine göre iki aylık artışla 19 ay olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, TL cinsinden faiz riskine duyarlı pasiflerin ortalama vadesi, kısa vadeli mevduat payının artmasıyla bir önceki Rapor dönemine göre bir aylık azalışla beş ay seviyesine düşmüştür. YP cinsinden faiz riskine duyarlı pasiflerin ortalama vadesi 12 ay seviyesinde kalırken, aktiflerin ortalama vadesi ise uzun vadeli kredilerin payının artması sonucunda bir aylık artışla 24 ay seviyesine yükselmiştir.

Grafik IV.3.1: Ekonomik Değer Yaklaşımına Göre Yeniden Fiyatlama Kanalından Faiz Riski (%)

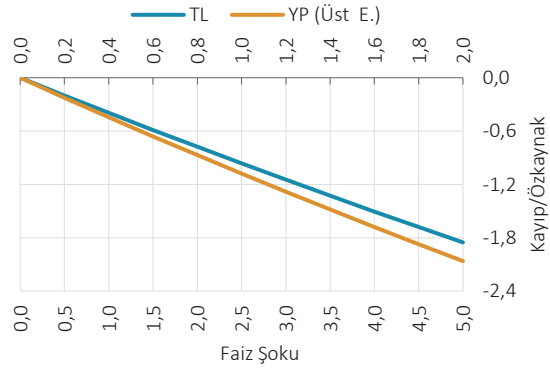

Kaynak: BDDK, TCMB Hesaplamaları

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: Ekonomik değer yaklaşımında faize duyarlı tüm varlık ve yükümlülüklerin faiz oranındaki değişim karşısında bugünkü değerindeki değişim esas alınmaktadır. Grafikte alt ve üst eksenler faiz şokunun TL ve YP pozisyonlar için şiddetini, sağ eksen YP, sol eksen ise TL cinsi pozisyonların söz konusu faiz şoku sonucunda oluşabilecek muhtemel kaybın özkaynaklara oranını göstermektedir.

Grafik IV.3.2: Sabit Faizli Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler Faiz Riski (%)

Kaynak: BDDK, Bloomberg, TCMB Hesaplamaları

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: TFRS 9 standardının 2018 yılının Ocak ayından itibaren uygulamaya geçmesiyle birlikte banka bilançolarındaki Satılmaya Hazır Menkul Değerler (Net) ifadesinin yerini Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler ifadesi almıştır. Grafikte alt ve üst eksenler faiz şokunun TL ve YP pozisyonlar için şiddetini, sağ eksen ise söz konusu faiz şoku sonucunda oluşabilecek muhtemel kaybın özkaynaklara oranını göstermektedir.

Bankaların sabit faizli gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul kıymetleri, faiz oranlarındaki değişime göre yeniden değerlendirme kanalıyla özkaynakları etkileyebilmektedir. Söz konusu etkinin yaratacağı muhtemel kaybı ölçmek amacıyla, faize duyarlı pozisyon analizinde olduğu gibi TL cinsinden menkul kıymetler için 5 yüzde puan, YP cinsinden menkul kıymetler için ise 2 yüzde puan

¹ Katılım bankaları analiz dışında tutulmuştur.

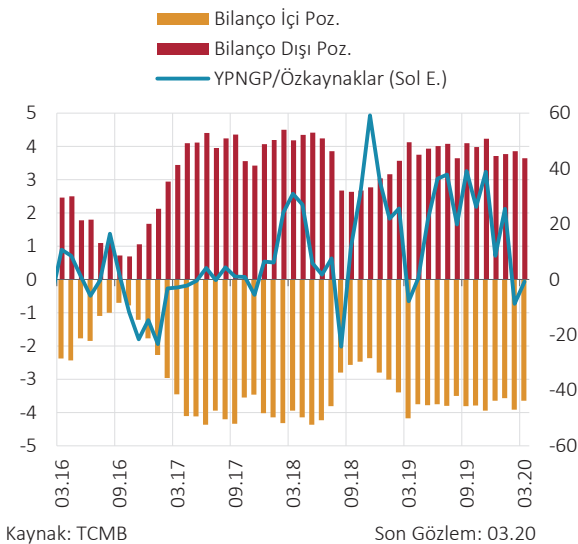
oranına kadar faiz artışı uygulanmıştır. TL menkul kıymetler için muhtemel kayıp/öz kaynak oranının önceki Rapor dönemindeki seviyesine göre değişmeyerek yüzde 1,9'a ulaşabileceği öngörülmüştür. Diğer taraftan, YP menkul kıymetler için muhtemel kayıp/öz kaynak oranının önceki Rapor dönemindeki seviyesine göre artarak yüzde 2,1'e kadar çıkabileceği hesaplanmıştır (Grafik IV.3.2).

Bankacılık sisteminin bilanço içi ve dışı döviz pozisyonu büyük ölçüde bankaların TL fonlama ihtiyacı çerçevesinde şekillenmektedir. Döviz likiditesinin fazla olması nedeniyle bankacılık sistemi, TL likidite ihtiyacını yoğun olarak para takası işlemleri ile karşılamaktadır. Nitekim, TCMB piyasadaki likidite açığının önemli kısmını para takası işlemleri ile fonlamaktadır. Böylece, sektörün bilanço içi YP açık pozisyonu ve bilanço dışı YP pozisyon fazlası oluşmaktadır.

Bankacılık sektörü bilanço içi YP açık pozisyonu ve bilanço dışı YP pozisyon fazlası önceki Rapor dönemine göre sırasıyla yüzde 4 ve yüzde 11 azalarak 44 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle, toplam bilanço içi YP açık pozisyonunun bilanço dışı pozisyon fazlasıyla yaklaşık olarak netleştiği, böylece bankaların net döviz pozisyonu konusunda ihtiyatlı duruşunu sürdürdüğü gözlenmektedir. 2020 yılının Mart ayında, sektör için hesaplanan YPNGP/öz kaynak oranı iki yönlü standart yasal sınır olan yüzde 20'nin oldukça altında yüzde -0,1 civarında gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.3). BDDK 23 Mart 2020 tarihli duyurusuyla koronavirüs salgını sonucu gerçekleşebilecek olumsuz finansal gelişmelerin yasal rasyolar üzerindeki etkilerini sınırlamak amacıyla 31 Aralık 2020 tarihine kadar geçerli olmak üzere YPNGP/Öz kaynak oranı hesaplanmasına ilişkin destekleyici düzenlemeler açıklamıştır. Söz konusu duyuruda 23 Mart 2020 tarihli YP menkul kıymet portföylerindeki değer düşüş karşılıklarının YPNGP'de, 23 Mart 2020 tarihli Gerçeğe Uygun Değeri Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler Portföyündeki değer düşüşlerinin öz kaynak olarak dikkate alınmayabileceği belirtilmiştir (Kutu I.1.1).

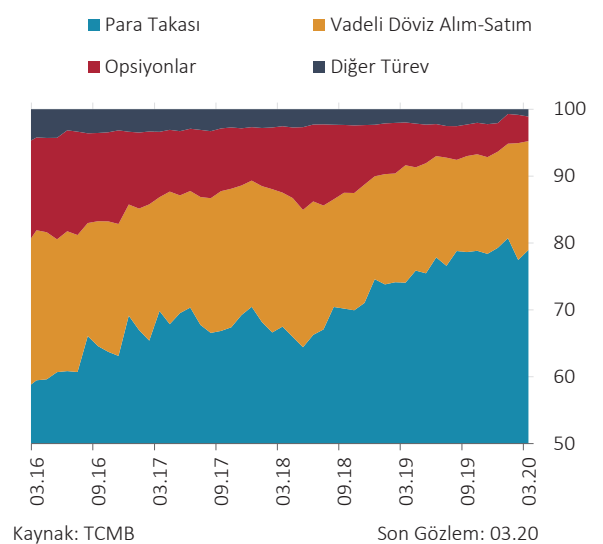
Kur riski yönetiminde aktif olarak kullanılan bilanço dışı döviz işlemlerinin türlerine göre dağılımı incelendiğinde para takası işlemlerinin ağırlıklı olarak kullanılmaya devam edildiği gözlenmiştir. Mevcut Rapor döneminde opsiyonların kompozisyondaki payı azalmıştır (Grafik IV.3.4).

Grafik IV.3.3: Bankacılık Sektörü YP Pozisyon Gelişimi
(Milyar ABD Doları, %)

Dipnot: YPNGP, yabancı para net genel pozisyonunu ifade etmektedir.

Grafik IV.3.4: Bilanço Dışı YP İşlemlerin Brüt Pozisyonları
(Aktif+Pasif) Dağılımları (%)

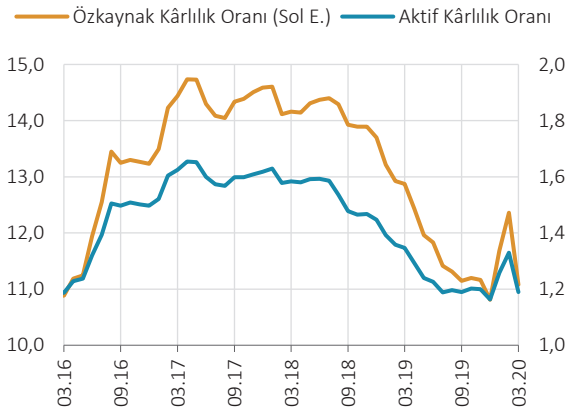
IV.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

Bankacılık sektörü kârlılık göstergeleri bir önceki Rapor döneminden yıl sonuna kadar yatay, 2020 yılının Şubat ayına kadar ise güçlü TL kredi büyümesi, pozitif durasyon farkı ve olumlu aktif kalitesi gelişmeleri sonucunda artan bir seyir izlemiştir (Grafik IV.4.1). Diğer taraftan, 2020 yılının Mart ayında koronavirüs salgını kaynaklı belirsizlikler nedeniyle bankaların ihtiyatlı davranarak kredi karşılıklarını artırmalarının etkisiyle özkaynak ve AKO'ları 2019 yıl sonu seviyesine gerilemiştir. Ayrıca TCMB ve BDDK'nın sırasıyla ticari müşterilerden ve finansal tüketicilerden alınan bazı ücretlerin azami değerlerine 1 Mart 2020 tarihinden itibaren getirdiği sınırlamalar Mart ayında kârlılığın düşmesinde rol oynamıştır (Kutu I.1.I).

Mevcut Rapor döneminde net faiz gelirlerindeki artış ve aktif kalitesi gelişmeleri, özkaynak ile AKO'lardaki olumlu seyrin temel belirleyicileri olmuştur. Son dönemde net faiz gelirlerindeki artışta pozitif durasyon farkı kaynaklı yükselen net faiz marjının önemli katkısı bulunmaktadır. Faiz indirimlerinin mevduatlara göre daha uzun vadeli olan kredilere zaman içinde tümüyle yansımaya birlikte pozitif durasyon farkı kaynaklı net faiz marjı katkısının azalacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, koronavirüs salgınının olası olumsuz ekonomik etkilerini sınırlamak amacıyla uygun koşullarla sağlanan krediler de net faiz marjını azaltıcı etki yapabilecektir.

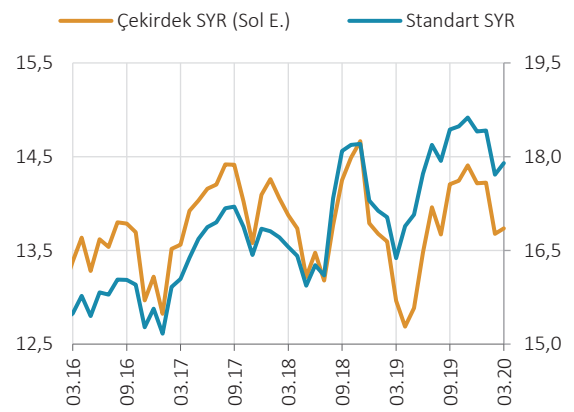
Önceki Rapor döneminde daha düşük kredi büyümesi gerçekleşmesi ve bankaların özkaynak yapılarını güçlendirmesi sonucunda SYR artışı 2019 yıl sonuna kadar devam etmiştir. 2020 yılının ilk iki ayında ise genele yayılan kredi büyümesi ile birlikte risk ağırlıklı varlıklarda kaydedilen artış sonucunda sektör SYR'sinde düşüş gözlenmiştir (Grafik IV.4.2). Diğer taraftan, BDDK koronavirüsün iktisadi faaliyet üzerinde etkili olacağı süreçte ve sonrasında gözlenecek toparlanma döneminde SYR'de oluşabilecek dalgalanmaları azaltmak amacıyla kredi riskine esas tutar ile özkaynak tutar hesaplamasına ilişkin 23 Mart 2020 ve 16 Nisan 2020 tarihlerinde düzenlemeler yapmıştır (Kutu I.1.I).

Grafik IV.4.1: Aktif ve Özkaynak Kârlılığı Gelişimi (%)

Kaynak: TCMB
Son Gözlem: 03.20
Dipnot: Kârlılık oranları bir yıllık birikimli kârın paydada yer alan büyüklüğün bir yıllık ortalamasına bölünmesi suretiyle hesaplanmaktadır.

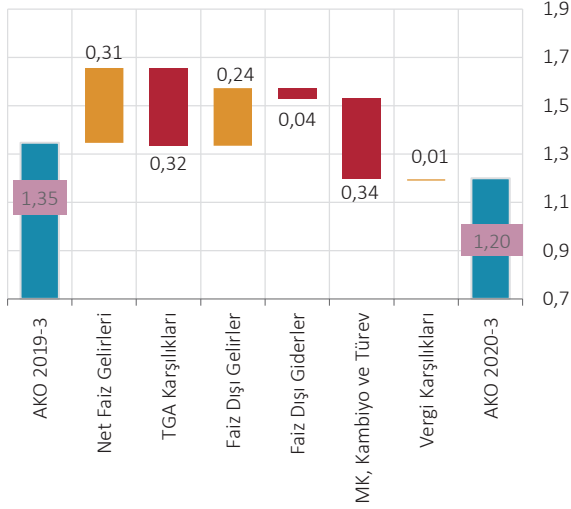
Grafik IV.4.2: Standart ve Çekirdek SYR Gelişimi (%)

Kaynak: TCMB
Son Gözlem: 03.20

IV.4.1 Kârlılık

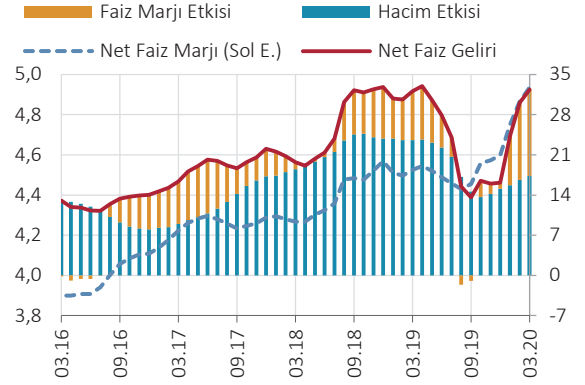
Son bir yıl içerisinde AKO'daki değişimi etkileyen faktörler incelendiğinde, faiz dışı gelirleri ve net faiz gelirleri kârlılığa olumlu etkilemiştir. Diğer yandan, takipteki alacaklar özel provizyonu ve türev finansal araçlar kaynaklı oluşan zararların kârlılığı olumsuz etkilediği görülmektedir (Grafik IV.4.3). 2020 yılı Mart ayı itibarıyla sektörün AKO'su 15 bp düşerek yüzde 1,2 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik IV.4.3: Gelir/Gider Kalemlerinin AKO'ya Etkisi (Yıllık, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: Kırmızı sütunlar azaltıcı etkiyi, sarı sütunlar ise artırıcı etkiyi göstermektedir.

Grafik IV.4.4: Net Faiz Geliri Değişimine Katkı (12 Ay Birikimli, Milyar TL, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

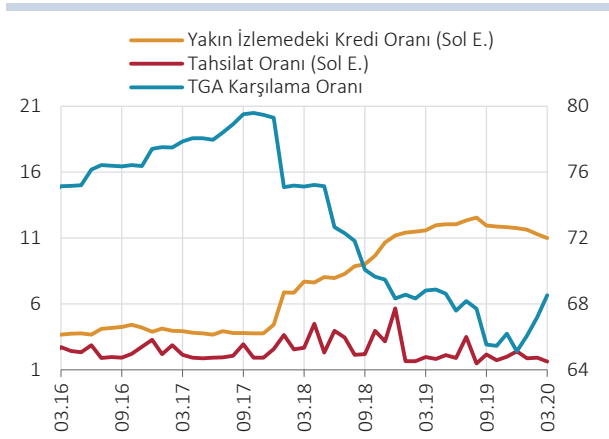
Bir önceki Rapor döneminden itibaren 12 aylık birikimli net faiz gelirlerinde yıl sonuna kadar yatay bir seyir, sonrasında ise hızlı bir artış gözlenmiştir. Bu kapsamda, net faiz gelirleri 12 aylık dönemde sektör AKO'suna 31 bp civarında olumlu katkıda bulunmuştur. Söz konusu hızlanmada mevduata ödenen faiz giderlerindeki büyümenin kredilerden alınan faiz gelirlerindeki büyümenin altında gerçekleşmesi belirleyici olmuştur. Hacim ve faiz marjı etkisi detayında analiz edildiğinde, TL kredi büyümesinin istikrarlı katkısı sonucu hacim etkisinde yataylaşma gözlenirken, net faiz marjında ise belirgin artış dikkat çekmektedir. Son dönemde faiz gelirlerindeki değişimin temel belirleyicisi net faiz marjındaki artış olmuştur (Grafik IV.4.4). Bu durumda faiz indirim sürecinin pozitif durasyon farkı nedeniyle, diğer bir ifade ile mevduatların kullanılan kredilere göre daha kısa vadeli olması sebebiyle mevduat giderlerine daha kısa sürede yansımaları belirleyicidir. Diğer taraftan, faiz indirimlerinin kredilere zaman içinde daha fazla yansımaları birlikte net faiz marjının net faiz gelirlerine katkısı azalacaktır. Ayrıca, koronavirüs salgınının olası olumsuz ekonomik etkilerini kısıtlamak için ödeme kolaylıkları içeren ve düşük faiz oranlı sağlanan teşvikli kredilerin artan şekilde kullanılmasıyla net faiz marjını azaltıcı etki yapacağı öngörülmektedir.

Yakın izlemedeki kredilerin canlı kredilere oranında bir süredir gözlenen ılımlı düşüşte, standart nitelikli kredilerin yakın izlemedeki kredilere göre daha fazla büyümesi etkili olmuştur (Grafik IV.4.5). TGA'dan tahsilat oranı ise yatay hareketini korumuştur. TGA karşılama oranı, donuk alacaklar için ayrılan özel karşılıkların donuk alacaklara oranını ifade etmektedir. Bir önceki Rapor döneminden yıl sonuna kadar belirgin bir değişim göstermeyen söz konusu oran mevcut Rapor döneminin sonuna doğru bankaların ihtiyatlı davranışının etkisiyle karşılıklardaki artış kaynaklı yükselmiştir. Ayrıca, BDDK'nın 17 Mart 2020 tarihli kararıyla bankaların donuk alacaklarına ilişkin 90 gün olan asgari gecikme süresinin 31 Aralık 2020 tarihine kadar geçerli olmak üzere 180 güne çıkarılmasının donuk alacaklar üzerindeki azaltıcı etkisi söz konusu yükselişi desteklemiştir.

Bankaların menkul değer alım-satım, türev ve kambiyo işlemlerinden elde edilen kâr ve zararın muhasebeleştirildiği diğer faiz dışı gelir gider kalemi, geçtiğimiz yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında kârlılık üzerinde olumsuz bir etki göstermiştir. Söz konusu etkide, alım satım amaçlı para takası işlemlerinden kaynaklanan zararlar belirleyici olmuştur. Faiz oranları kaynaklı para takası işlem maliyetlerinde düşüş eğilimi devam etmiştir (Grafik IV.4.6).

Mevcut Rapor döneminde karşılık iptalleri ve bankacılık hizmetleri gelirlerindeki artışın etkisiyle faiz dışı gelirlerdeki artış sonucu AKO yaklaşık 24 bp yükselmiştir. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında bankacılık hizmetleri gelirlerindeki büyümede temel etken sigorta komisyonları ve kredi kartı ücret ve komisyonlarındaki artış olmuştur. Ancak, kredi kartı ücret ve komisyonları gelirlerinde 1 Kasım 2019 tarihinde yürürlüğe giren üye iş yerlerine uygulanacak komisyon oranına ilişkin TCMB düzenlemesinin etkisiyle mevcut Rapor döneminde düşüş gerçekleşmiştir. Ayrıca, 1 Mart 2020 tarihinden itibaren yürürlüğe giren TCMB ve BDDK tarafından bankalarca belli ürün ve hizmetler karşılığında alınabilecek bazı ücretlere üst sınırlar getirilen düzenlemeler bankacılık hizmetleri gelirlerindeki artışın sınırlı olmasına neden olmuştur (Kutu I.1.1).

Grafik IV.4.5: TGA Ek Göstergeleri (%)

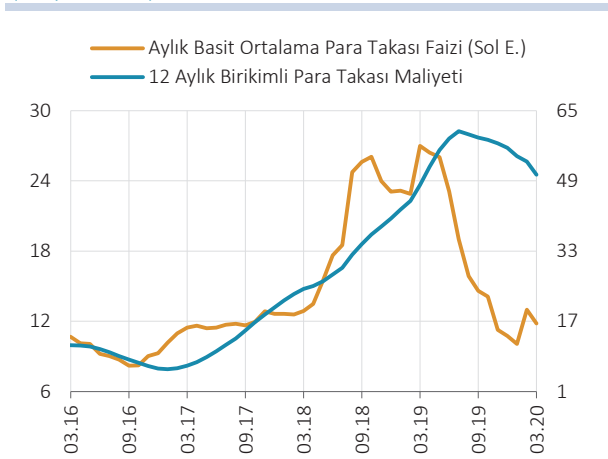

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: Yakın izlemedeki kredi oranı, yakın izlemedeki kredilerin canlı kredilere oranını ifade etmektedir.

Grafik IV.4.6: Para Takası İşlem Maliyeti ve Faizleri (Milyar TL, %)

Kaynak: TCMB, Bloomberg,
Yazarların Hesaplamaları

Son Gözlem: 03.20

Dipnot: Para takası faizinde referans olarak 3 aylık ABD doları-TL para takası işlem faizlerinin aylık ortalaması kullanılmış ve maliyet hesabı bankaların aylık ortalama net TL-YP para takası pozisyonları ve aylık ortalama ABD doları kuru ile yapılmıştır.

IV.4.2 Sermaye Yeterliliği

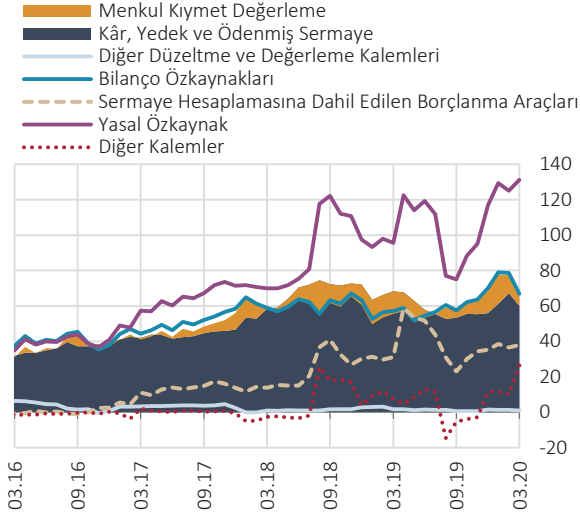
Yasal özkaynaklar son bir yıl içerisinde, sermaye hesaplamasına dâhil edilen borçlanma araçlarındaki artıştan ve kârlılık seviyesinden olumlu yönde etkilenmiştir. Ek olarak, faizlerdeki düşüşün etkisiyle gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelire yansıtılan menkul değerlere ilişkin olumlu değerlendirme farkları özkaynakları desteklemiştir (Grafik IV.4.7). BDDK, 23 Mart 2020 tarihli duyurusuyla SYR hesaplamasında Gerçeğe Uygun Değeri Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler Portföyündeki değer düşüşlerinin 31 Aralık 2020 tarihine kadar özkaynaklara yansıtılabileceğini belirtmiştir (Kutu I.1.1). Böylece 31 Aralık 2020 tarihine kadar söz konusu kanaldan gelebilecek olumsuz etkiler sınırlandırılmıştır.

Risk ağırlıklı varlık kompozisyonunda önemli bir değişiklik olmamakla birlikte, mevcut Rapor döneminde kredi riskine esas tutar büyümesi ve aktif büyümesi artış eğilimindedir. Diğer taraftan, risk ağırlıklı aktiflerin toplam aktiflere oranındaki artış daha sınırlı olmuştur (Grafik IV.4.8).

İlerleyen dönemde koronavirüs salgını kaynaklı finansal dalgalanmaların kredi riskine esas tutar ve dolayısıyla SYR üzerinde kısıtlayıcı etkileri görülebilecektir. Bu kapsamda, BDDK 23 Mart 2020 ve 16 Nisan 2020 tarihlerinde kredi riskine esas tutarının YP varlık kısmının SYR üzerindeki kısıtlayıcı etkilerini sınırlamak amacıyla yaptığı düzenlemeleri duyurmuştur. 23 Mart 2020 tarihli düzenleme ile kur hareketlerinin değerlendirme kanalıyla SYR üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla kredi riskine esas tutarın bir parçası olan YP varlık ve ilişkili karşılıklar için 31 Aralık 2019 tarihli döviz alış kurunun 31 Aralık

2020 tarihine kadar kullanılabilmesine olanak sağlanmıştır. Ayrıca, 16 Nisan 2020 tarihli düzenleme ile bankaların T.C. Merkezi Yönetiminden olan ve YP cinsinden düzenlenen alacaklarına kredi riskine esas tutar hesaplamasında yüzde 0 risk ağırlığı uygulanabilmesine imkân tanınmıştır (Kutu I.1.1). Söz konusu düzenleme sayesinde SYR'nin kur ve faiz oranlarındaki oynaklıklardan sınırlı oranda etkileneceği öngörülmektedir.

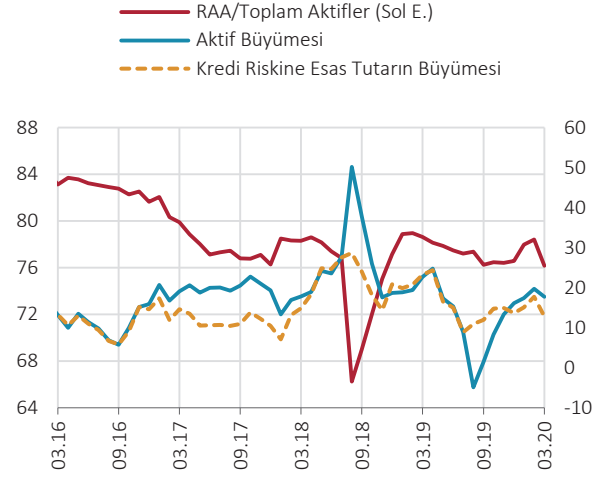
Grafik IV.4.7: Özkaynak Değişimleri (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Grafik IV.4.8: Risk ve Aktif Gelişmeleri (%)

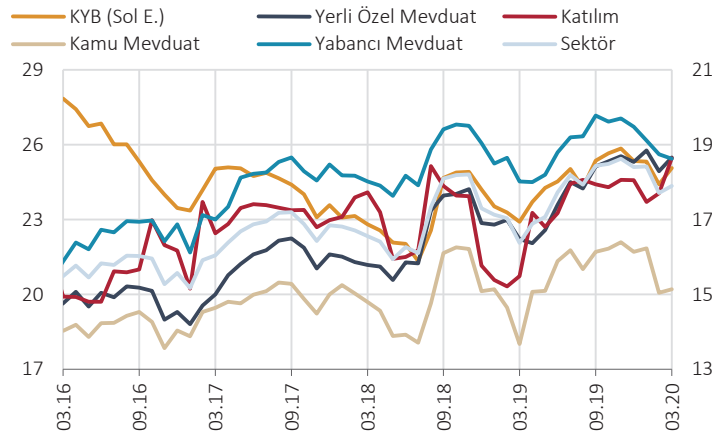

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20

Mevcut Rapor döneminin büyük kısmında yatay seyreden SYR, 2020 yılının ilk iki ayında sektör geneline yayılan TL kredi büyümesinin etkisiyle düşüş eğilimi sergilemiştir. Mart ayında ise koronavirüs salgını kaynaklı finansal belirsizliklerin kredi büyümesini sınırlaması ve BDDK'nın SYR hesaplamasına ilişkin düzenlemesi nedeniyle kamu mevduat bankaları dışındaki banka türlerinde SYR'de artış gözlenmiştir. Diğer taraftan, koronavirüs salgınının reel sektör ve hanehalkı üzerindeki etkilerini sınırlamak için uygulanan kredi paketleri büyük ölçüde kamu bankaları kanalı ile kullanıldığından kamu mevduat bankalarının SYR seviyesi yatay kalmıştır. SYR'de kısa dönemde oluşabilecek geçici dalgalanmanın BDDK'nın destekleyici düzenlemelerinin de katkısıyla sektörün güçlü sermaye yapısı üzerinde kalıcı bir olumsuzluk yaratmayacağı öngörülmektedir (Grafik IV.4.9). Ayrıca, üç kamu mevduat bankasına TVF tarafından yapılacağı duyurulan sermaye desteği söz konusu öngörüğü güçlendirmektedir (Kutu I.1.1).

Grafik IV.4.9: Sektör ve Banka Türü Bazında SYR (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 03.20